СЛОВО Просвіти

Без мови немає нації!

ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ КУЛЬТУРОЛОГІЧНИЙ ТИЖНЕВИК

20 (1255), 23—29 травня 2024

У Музеї просто неба відновили 100-річний вітряк

У Міжнародний день музеїв, 18 травня в Києві запрацював відреставрований унікальний вітряк родом із Херсонщини. Він був створений наприкінці XIX – на початку XX століття в с. Олександрівка. У 1973 році вітряк перевезли до Національного музею архітектури та побуту України, де планувалося його встановлення. Однак привезені частини так і не стали повноцінною конструкцією. У 2023–2024 рр. за підтримки Благодійного фонду "МХП-Громаді" відбулася реставрація цього вітряка.

"У період, коли ворог намагається нас знищити як народ, стерти нашу ідентичність, особливо цінними стають такі проєкти, як відновлення автентичних споруд, підтримка музеїв, дослідження нашої історії. Адже це все формує нас як українців, як націю, яка бореться і стоїть за своє", – коментує т. в. о. Міністра культури та інформаційної політики України **Ростислав Карандєєв**.

За рік реставраційних робіт за підтримки БФ "МХП-Громаді" вдалося зробити ґрунтовне дослідження стану об'єкта; розчищення території навколо вітряка та схилу; збудувати охоронну стіну; укріпити фундамент; згідно з кресленнями, які розробили ще у 1973 р. інженер А. Тютюнник та технік В. Марчук, виготовити та встановити дубові дах і лопаті, а також відтворити автентичний робочий механізм завдяки збереженим кресленням одного із творців музею, відомого українського архітектора Леоніда Прибєги; облаштувати територію навколо вітряка.

"Для компанії МХП підтримка культурних проєктів важлива тим, що це – про збереження цінностей, сенсів, традицій. Сьогодні наші військові виборюють право українців на життя, на власні сенси, свободу і вибір. Культура є важливим фактором в цій боротьбі. Тому сьогодні відкривати цей млин ще символічніше. Цей вітряк – символ стійкості української культури, яка перемогла радянський період і переможе у війні з російською агресією", – додає голова Наглядової ради БФ "МХП-Громаді" **Юрій Мельник**.

Відродження вітряка стало черговим етапом реалізації державної програми в межах підписаного Меморандуму про співпрацю між Міністерством культури та інформаційної політики України і міжнародною компанією МХП щодо консолідації зусиль для відродження Національного музею архітектури та побуту України від 27 липня 2021 року. Торік, попри обстріли та вимкнення електрики, вдалося закінчити будівництво оновленого центрального входу в музей і одразу вирішено реконструювати вітряк з Херсонщини.

"Національний музей народної архітектури та побуту України є відображенням України в мініатюрі. І той факт, що саме у нас на території відроджується Херсонщина (територія, на яку постійно зазіхає загарбник), дає надію на відновлення її в масштабах країни. Вітряк має форму та механізми, притаманні саме Херсонщині. Його дах тим-то й унікальний, що має форму перевернутого човна, адже родом із морських країв, що відчувається при першому ж погляді на нього", – розповіла генеральна директорка Національного музею народної архітектури та побуту України (НМНАПУ) **Оксана Повякель.**

Після відкриття відвідувачі Музею просто неба можуть оглянути вітряк як зовні, так і всередині, піднятися на другий поверх та побачити робочий механізм для помелу зерна.

За матеріалами МКІП

ОЛЬГА ХОДАЦЬКА

4

ЄВГЕН БУКЕТ

6

ВОЛОДИМИР МЕЛЬНИЧЕНКО

12–13

ПЕРЕДПЛАТА—2024

*Тижневик "Слово Просвіти" (індекс 30617) можна передплатити у відділеннях "Укрпошти" за допомогою "Каталогу видань України" на 2024 рік (**стор. 24**).*

Вартість зросла вдвічі через незалежні від редакції причини і є такою:

1 міс. — 60 грн.

3 міс. — 180 грн.

6 міс. — 360 грн.

Будьмо, друзі, разом!

“Ми вкотре в нашій історії опинилися в нестандартній ситуації”.

Жоден наш Президент не перебував на посаді передбачений Конституцією термін

Петро АНТОНЕНКО

20 травня виповнилося 5 років перебування Володимира Зеленського на посаді Президента України. Термін, чітко визначений Конституцією України. Але є в ній інша чітка норма: глава держави перебуває на посаді до моменту вступу на неї новообраного Президента. Це може бути і переобраний на цей пост діючий Президент. Як у нас було всього один раз, то був Леонід Кучма.

Отже, термін президентства – 5 років і водночас – до початку нового президентства.

Нині новий Президент у нас не обраний, як і не переобраний діючий. Чергові вибори не відбулися. Війна. Оминемо тему можливості проведення виборів у час війни. У ситуації, коли частина держави окупована, і ця територія з початком вторгнення росіян у лютому 2022 року збільшилася, порівняно з окупованими територіями від 2014-го.

Сьогодні, як і в усі останні тижні й місяці, постало інше питання: про легітимність діючого Президента, тобто правомочність перебування на посаді глави держави Володимира Зеленського.

Легітимний чи ні? Прихильників варіанту “ні” достатньо і в нашій країні: це опоненти Зеленського на останніх виборах 2019 року, які такими ж і залишилися по сьогодні. І, звісно, давно “розкручує” цю тему Росія.

Правда, після недавніх президентських виборів у Росії щодо “легітимності” напрошується чудова приказка: “Хто б казав, хто б мовчав”.

Про нелегітимність, тобто незаконність путіна на посаді президента Росії чітко заявив Європейський парламент – законодавчий орган ЄС, Європейського Союзу. Чітко заявила Україна – заявою Міністерства закордонних справ. І таких заяв, таких позицій предостатньо. Підставою є не лише дуже умовна “демократичність” цих російських виборів. Це поняття не конкретне, охочі можуть подискутувати щодо демократичності. Але є поняття дуже конкретне: проведення виборів на окупованих територіях, що однозначно заборонено міжнародним правом. А Росія проводила ці вибори не лише на своїй території, а й на чужій. На окупованих частинах Запорізької, Херсонської, Донецької і Луганської областей України. Не кажучи вже про Крим.

Не будемо втягуватися в дискусію щодо легітимності нашого глави держави. Як і загалом щодо оцінки його президентства. Тема публікації, власне, інша: жоден український Президент не перебував на посаді визначені Конституцією 5 років. Чому тоді до Зеленського повинен бути особливий підхід?

Хоча, врешті, що тут нового? “Особливий підхід” до нього існує всі 5 років. Чому не подолав корупцію за 5 років? Не подолану за попередні 28 років. Чому не розслідувано злочини проти другого Майдану з його кривавим фінішем, так само причини здачі Криму і половини Донбасу у 2014 році? Не розслідувані за 5 років попередньої влади, що прийшла якраз з Майдану, тобто не розслідувані “по гарячих слідах”. Але знов-таки це дискусії про нинішнє президентство. Тому повернімося до простої статистики.

Президент України Леонід Макарович Кравчук обраний на перших президентських виборах, що відбулися 1 грудня 1991 року, одночасно з Всеукраїнським референдумом на підтвердження незалежності України, проголошеної Верховною Радою 24 серпня того ж року.

Сухо, інформативно згадаймо роки президентства всіх наших глав держави.

Леонід Кравчук (10.01.1934 – 10.05.2022). Дати президентства: 5 грудня 1991 – 19 липня 1994.

Леонід Кучма (нар. 09.08.1938). Тут і далі в дужках – дати народження всіх наступних Президентів, котрі за Конституцією пожиттєво зберігають це звання (крім відстороненого з посади, як Янукович). Дати президентства: 19 липня 1994 – 23 січня 2005.

Віктор Ющенко (23.02.1954). Дати президентства: 23 січня 2005 – 25 лютого 2010.

Віктор Янукович (09.07.1950). Дати президентства: 25 лютого 2010 – 22 лютого 2014. Позбавлений звання рішенням Верховної Ради України.

Петро Порошенко (26.09.1965). Дати президентства: 7 червня 2014 – 20 травня 2019.

Володимир Зеленський (25.01.1978). Президент від 20 травня 2019 року.

Де тут хоч раз зазначено рівно 5 років перебування Президента на посаді? Чи 10 років, якщо два терміни поспіль (більше не можна).

Найменше главою держави був Кравчук: 2 роки і 7 з невеликим місяців. Переобраний на позачергових виборах влітку 1994-го. Вибори внаслідок глибокої політичної кризи, посиленої страйками. Формально Кравчук подав у відставку. Парламент ухвалив рішення про нові вибори.

Кучма у свій другий термін президентства побув главою держави значно довше 5-ти років. Спершу в суспільство була закинута теза, що, мовляв, перше його президентство можна не рахувати, бо то було до ухвалення у 1996 році Конституції України. То “першим”, значить, треба вважати друге президентство, а відтак можливість іти на “другий”, насправді третій термін. Цей номер не пройшов. Але президентство Кучми таки ж затяглося, бо спалахнув перший Майдан – Помаранчева революція. Через грандіозні фальсифікації виборів на користь ставленика влади, тим же Кучмою, Віктора Януковича. Врешті, суд скасував ці результати другого туру. Парламент призначив третій тур, точніше, юридично – переголосування другого туру, на якому переміг Ющенко. Усе це затягло в часі виборчу кампанію. І Кучма й далі був на посаді.

Ющенко теж пробув на посаді більше, ніж 5 років, хоч і не надовго – на місяць. Затяглося визначення підсумків виборів початку 2010 року. Знову були фальсифікації на користь Януковича, які його суперниця по другому туру Юлія Тимошенко оскаржувала в суді. Безрезультатно.

Янукович став першим на цій посаді, кого від неї відсторонили. Кривавий фініш Майдану, коли 18 і 20 лютого 2014 року в центрі європейської столиці було вбито понад 100 наших громадян (Небесна сотня), загострив протистояння цієї революції до краю. Янукович із наближеними втік в Росію. Верховна Рада взяла ситуацію під контроль, змінила своє керівництво, призначила новий уряд. А щодо Януковича винесла постанову, що той своєю втечею унеможливив виконання ним обов’язків Президента. І призначила нові вибори.

Порошенко був на посаді трохи менше 5-ти років. Бо вступила в дію норма Конституції про чергові вибори наприкінці березня. Перший тур відбувся 31 березня 2019 року, другий – 21 квітня. А далі не пізніше, як за 30 днів, новий глава держави повинен був вступити на посаду.

Що маємо в підсумку? Жоден наш Президент не був на посаді належні 5 років. Хто більше, хто менше. Звернімо увагу, що в більшості випадків перехід до нового президентства був “нестандартним”, а то й не мирним. Кравчука змістила політична криза. Кучма пішов після Помаранчевої революції. Янукович після Майдану взагалі втік з країни.

Що далі? Чи потрібно Верховній Раді, провівши дві позачергові сесії, внести зміни в Конституцію, які б продовжували президентство в час війни, воєнного стану, як це передбачено в Конституції для самого нашого парламенту? Чи все-таки провести вибори в час війни? Чи Конституційному суду внести якесь тлумачення ситуації?

Ми вкотре в нашій історії опинилися в нестандартній ситуації. Але вперше у своєму житті з дуже нестандартною, трагічною ситуацією зіткнулося практично все населення України. Такого, тобто війни, не бачили не лише молоді, яким по 20-40 років. Такого не бачили і ті, кому за 50, 60, 70 років. Та й 80-літні що могли бачити, будучи немовлятами, коли Україну було звільнено від нацистської окупації. Навіть 90-літні були в ту війну дітьми. Але скільки таких людей в Україні? Один на десятки тисяч?

Та й світ такого не бачив після Другої світової війни, цієї повномасштабної війни в центрі Європи. А саме ми – в цьому центрі й епіцентрі. І не лише щодо локального питання президентства, а й щодо самого нашого життя, існування Української держави.

Демонтовано!

У Києві біля Національного музею історії України демонтовано споруду, яка була незаконно встановлена біля фундаменту Десятинної церкви і проіснувала понад 17 років.

Беззаперечна повага до всіх причетних, хто роками боровся з підступною діяльністю і, на превеликий жаль, й досі впливовою промосковською релігійною сектою – підрозділом фсб агресора. Головне, що справедливий демонтаж незаконної споруди відбувся в рамках правового поля, незважаючи на багаторічну рутину. Спроби зірвати виконання судового рішення тривали до останнього моменту. рпц-сектанти навіть вимагали заборони знесення, яке врешті відбулось на зібрані громадськістю кошти, оскільки власник незаконної будівлі на історичній території Десятинної церкви не збирався виконувати рішення суду. Тож саме пожертви киян і стали тим непереборним аргументом, який зробив процес демонтажу незалежним від впливу “зовнішніх факторів”. З початку зборів коштів громадою на демонтаж минув лише місяць – і багаторічна тяганина нарешті завершилась.

Георгій ЛУК’ЯНЧУК

Краєзнавці і війна

Днями в Інституті історії України НАН України відбулася XVI Всеукраїнська наукова історико-краєзнавча конференція “Українське краєзнавство у викликах російсько-української війни: науково-дослідний та суспільний потенціал”. Захід зібрав багатьох керівників вишів, знаних істориків, представників організацій Національної спілки краєзнавців України з усіх областей держави.

З основною доповіддю виступив голова НСКУ, член-кореспондент НАН України Олександр Реєнт. Він говорив про сучасні виклики перед українським краєзнавством, а всі вони пов’язані з російсько-українською війною. Доповідач відзначив, що НСКУ пишається своїми побратимами, які стали на захист країни. Це зокрема прес-секретар НСКУ Володимир Милько, який з перших днів великомасштабного вторгнення став до лав ЗСУ. Кандидат історичних наук, він і позивний мав “Кандидат”, отримав два тяжкі поранення, наразі на лікуванні. Вдруге після добровільної участі в АТО/ООС пішов захищати рідну землю голова Сумської облорганізації НСКУ Олег Корнієнко...

У своїй доповіді очільник краєзнавців розповів, що спілчани навчилися працювати в умовах лихоліття. НСКУ активно долучається до процесів декомунізації і дерусифікації в своїх областях, фіксуються злочини ворога проти нашої культурної спадщини, видаються нові книжки. Це відбувається на ентузіазмі краєзнавців, які самі себе фінансують.

“НСКУ не одержала цього року жодної бюджетної копійки. Проте ми зуміли продовжити традицію і видали у світ черговий номер журналу “Краєзнавство” (№1, 2024). Цей випуск тематичний – він присвячений Вінниччині і розвитку краєзнавчого руху на Поділлі”, – повідомив Олександр Реєнт.

Про перспективи краєзнавства крізь призму війни рф проти України говорили й інші промовці. Зокрема голова Миколаївської організації НСКУ, доктор історичних наук Олександр Тригуб розповів про втрати історико-культурної спадщини Миколаївщини у ході російсько-української війни, проректор Черкаського державного технологічного університету, доктор історичних наук Валентин Лазуренко говорив про краєзнавство Черкащини в умовах війни, голова Донецької облорганізації НСКУ, кандидат педагогічних наук Валерій Романько поділився досвідом роботи краєзнавців у прифронтових умовах. Змістовними були виступи багатьох інших учасників. Деякі з них були відзначені нагородами НСКУ, а найбільше привітань отримав Олександр Петрович Реєнт, якому в той день виповнилося 75 років. Просвітяни долучаються до поздоровлень. З роси і води, шановний ювіляре!

Краєзнавці Донеччини – учасники конференції

Олександр Реєнт

Власн. інф.

Вшанували пам’ять жертв безбожного режиму

День пам’яті жертв політичних репресій — щорічний національний пам’ятний день в Україні, що припадає на третю неділю травня. Відзначається згідно з Указом Президента Віктора Ющенка задля вшанування пам’яті жертв політичних репресій комуністичного режиму. 19 травня представники органів влади, місцевого самоврядування та громадськості Полтавщини вшанували пам’ять невинно убієнних в урочищі Триби.

Воно розташоване біля обласного центру, на території Терешківської громади Полтавського району. “Щонайменша кількість жертв у Полтаві, яку називають науковці, становить 10 тисяч людей. Кількість загиблих може становити понад 37 тисяч. Точна кількість похованих тут невідома, оскільки російські червоні кати приховували свої злочинні діяння: розстрілювали полтавців таємно, без ведення статистики”, – розповіли в Полтавському офісі Українського інституту національної пам’яті (УІНП). Терор СРСР проти мешканців Полтави пов’язаний з іменем російсько-комуністичного ката Олександра Волкова. Він керував полтавським управлінням сталінського НКВС. За перший рік роботи Волкова у Полтаві закатували понад 6 тисяч “ворогів народу”: “куркулів”, колишніх військовослужбовців, опозиціонерів, священників. Місцеве НКВС осіло у будівлі Селянського банку (нині – СБУ). У підвалах розташовувалася в’язниця, де катували українців, оголошували вирок і виконували його. Потім тіла вивозили на міський цвинтар.

“На кладовищі забракло місця, тому наступні жертви комуністи закопували в урочищі біля хутора Триби. У траншеї, виритій спеціально під таку справу, ховали репресованих невеликими “партіями” по декілька десятків. У лісі навколо урочища Триби археологи знайшли близько семи колективних поховань”, – розповів журналістам директор Полтавського обласного краєзнавчого музею імені Василя Кричевського Олександр Супруненко.

Заступник начальника Полтавської ОВА Антон Чубенко, перший заступник голови обласної ради Олександр Лемешко, представник УІНП в Полтавській області Олег Пустовгар, заступник військового комісара Полтавського обласного ТЦК та СП Едуард Бородай, голова обласної асоціації фермерів і приватних землевласників імені Героя України, Героя Майдану Віктора Чміленка Василь Бурлака, голова Полтавської районної військової адміністрації Дмитро Романов, директор департаменту культури і туризму Полтавської ОВА Ірина Удовіченко, представники районної влади, громадськості, духовенства, краєзнавці поклали квіти до меморіалу жертвам політичних репресій в урочищі Триби, що під Полтавою.

“Впродовж усього часу існування комуністичний тоталітарний режим спирався на злочини репресій, вбивств, депортацій, геноцидів. Сьогодні наш ворог-росія як держава-окупант є наступницею цих людиноненависницьких практик – вона виправдовує сталінський режим, нарощує і вдосконалює репресивну політику, жертвами якої уже стали тисячі мешканців українських тимчасово окупованих територій”, – наголошували учасники меморіального зібрання.

Присутні вшанували хвилиною мовчання пам’ять усіх, хто загинув від дій комуністичного тоталітарного режиму, а також полеглих захисників і захисниць у боротьбі за волю в наш час.

Капелан 116 бригади територіальної оборони ЗСУ від Православної церкви України о. Сергій Сущенко помолився за упокій душ – жертв безбожного кремлівського режиму.

Полтавський офіс УІНП

На своїй землі

Ігор ЗОЦ

Спочатку з’явилося повідомлення із соціальних мереж, що Володимир Заїка подарував бібліотекам Олександрівки і Покровська, що на Донеччині, нову збірку своїх поезій “Відчуття часу”, а згодом і сам отримав цю книжку від автора. Ось як він анонсує свій доробок:

“Багато хто з шанувальників поезії вважає так звану пейзажну лірику несерйозною, легковажною, глянцево-красивою – не більше. Хоча це з якого боку подивитися. Адже сама Людина – дитя природи. І, спостерігаючи за змінами в навколишньому середовищі, кожен з нас відчуває зміни у власній поведінці, настрої, самопочутті, у здоров’ї насамкінець. Рей Бредбері писав: “Любов – це коли хочеш переживати з кимось усі чотири пори року. Коли хочеш бігти з кимось від весняної грози під всипаний квітами бузок, а влітку збирати ягоди та купатись у річці. Восени разом варити варення і заклеювати вікна від холоду. Взимку – допомагати пережити нежить та нескінченні вечори...” Чотири пори не тільки у природі, а у кожному з нас: дитинство та юність, молодість, зрілість і, нарешті, старість. І пережити їх треба так, аби було що згадати. Для цього власне і живемо...”.

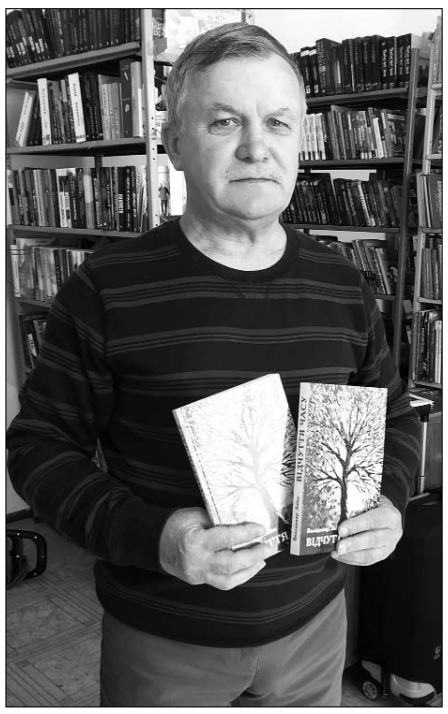

Володимир Заїка – один із небагатьох журналістів, які залишилися у прифронтовій Донеччині і продовжують плідно працювати. Він редагує всеукраїнську газету “Хазяїн” – одну з найтиражніших. Видання не тільки дає поради по господарству, але й підтримує бойовий дух оборонців рідної землі. А сам головний редактор волонтерить і зустрічається з читачами у бібліотеках, доглядає свій сад і пише нові книги. Про одну з них – “На відстані війни” – наш тижневик розповідав торік. Це справжня просвітницька, подвижницька праця!

За останні кілька місяців відстань між ворогом і окремими містами й селами Донеччини дещо скоротилася. “Снаряди лягають усе ближче”, – як пишуть про всі війни. Тривожно. Багато людей перебралося до безпечніших країв. Володимиру Миколайовичу Заїці вже доводилося виїжджати з Донецька в 2014 році, а потім і з Донеччини в 2022-му, і думки про третю спробу він не допускає. Віримо і ми в ЗСУ! Вистояти на своїй землі – найголовніше побажання землякові в його ювілейний день народження! А ще – нових творчих здобутків!

Дивосвіт родинного трикнижжя

Микола СЛАВИНСЬКИЙ

Протягом останніх років побачило світ своєрідне родинне трикнижжя: збірки віршів Катерини Мандрик-Куйбіди “Ставай, Україно, до бою!” (2022), Христини Куйбіди-Кришкевич “Голубівна” (2021) та Василя Куйбіди “Ландшафти голосів” (2023). Це, без перебільшення, унікальне явище в українській ліриці.

Започаткувала поетичну традицію славного роду Катерина Куйбіда (1927–2004), яка народилася в селі Сукіль Станіславської (нині Івано-Франківської) області. Батько був лісорубом, у дерев’яній хаті під образами ясніли портрети Івана Франка, Маркіяна Шашкевича і Тараса Шевченка. Усі грамотні односельці відвідували “Просвіту”. Діяв “Союз українок”, юнаки та дівчата ходили на вечорниці, дивилися вистави, зокрема за п’єсою “Назар Стодоля”, тож цілком закономірно стали воїнами УПА. 25 жовтня 1950 року юну Катерину як зв’язкову заарештували. Після повернення в Україну з далеких сталінських таборів згадувала: “Слідчий допитував і бив. Відповідала: “Не знаю”. Він мене знову допитував і бив, бив і допитував”.

У короткій автобіографії – жодного слова про першопочатки віршування. Є хіба що одне принагідне свідчення: у 5-й камері внутрішньої в’язниці Станіславського управління МДБ, де було 32 жінки, склали колективну – воістину народну! – пісню, де, зокрема, відлунився спогад про катування в кабінеті слідчого: “Якщо я не впала, // То б’є у живіт, // А потім у груди, // Аж темніє світ”. Саме ці рядки, вірогідно, належать Катерині Мандрик (після одруження на засланні – Мандрик-Куйбіда), адже вона писала вірші ще до арешту.

Книжка “Ставай, Україно, до бою!” відкривається двома мініатюрами 1944 року, далі подано лірику 1945–1949 років... Обвинувальний вирок зачитали 17 травня 1951 р.: як особливо небезпечну злочинницю Катерину Мандрик (уже поетесу!) засудили на десять років суворого режиму, а також на п’ять років заслання в Інті – Богом забутому містечку Комі АРСР. Там, після одруження із нескореним земляком-бандерівцем Степаном Куйбідою, народила трьох синів, зокрема Василька – майбутнього знаного лірика, науковця, громадського діяча та політика. Повернулася в Україну лише 1964 року (чоловік залишився на спецпоселенні в засніженій Інті). Тоді ж, уже в рідних краях, написала поезію “Земля свята, бо тут батьків могили...”

Читала вірші сина – і перші, ще школярські та студентські, і пізніші, аспірантські, а також занотовані після захисту кандидатської дисертації, яка не мала нічого спільного з лірикою. Назва суто наукового дослідження була незбагненною для непосвячених, бо йшлося в ньому про “нелінійний аналіз слабо збурених нелінійних динамічних систем на функціональних многовидах”... Благословляла першу книжку віршів “Контур” (1991), коли ж син став відомим громадським діячем, по-материнськи щиро раділа, що він 2003 року захистив докторську дисертацію й водночас підготував до друку дві поетичні збірки – “Вертикаль стебла” та “Долина відображень”. Тоді ж, відчуваючи наближення останніх днів життя, написала: “Перейду у трави до болю зелені, // Щоб збутися віщими снами”.

Вірші матері й сина, споріднені провідною темою – утвердженням українськості, глибинно перегукуються, перелунюються, часто-густо мовби переливаються в суголосні змістоформи. Така вже природа родового начала на світових паралелях справжньої поезії. Яскраве підтвердження цього – збірка віршів “Голубівна” передчасно згаслої Христини Куйбіди-Кришкевич (1981–2020). Донька Василя Куйбіди та внучка Катерини Мандрик-Куйбіди дебютувала 1999 року. І батько, й бабуся читали її першу мініатюру з такими завершальними рядками: “Настане час – як зірка спалахну, // Чиста, наче слово”.

Гени роду, які озвалися в рідному, чистому, мов сльоза, образному слові, небесно-земні, спільні, а ось іскра Божа в кожного своя. Саме це й засвідчує родинне трикнижжя.

Катерина Мандрик-Куйбіда тяжіла до традиційного віршотворення, наснажувала його фольклорними мотивами, адже впродовж довгих років не лише нотувала народні пісні, а й оприлюднювала їх. У передмові до книжки “Ставай, Україно до бою!” Василь Куйбіда наголошує: “До слова ставилася, як до Бога, – ніколи не говорила неправди і зайвого не говорила. Свої погляди і думки обстоювала за будь-яких обставин”. До речі, мала феноменальну пам’ять, могла годинами цитувати Біблію, у в’язницях і таборах вивчила німецьку, польську, естонську та литовську мови, студіювала французьку. Навіть на схилі життя – і це характерно для шляхетної, скромної Катерини Мандрик-Куйбіди – не вважала себе ні поетесою, ні перекладачкою, хоча й виносила на читацький суд переспіви віршів франкомовних авторів.

Вплив європейської лірики найвиразніше вловлюється у пізніх творах поетеси, в яких домінує неримованість, нерівнонаголошеність, структурна несиметричність (вони, до речі, притаманні й рідному фольклору). Ось лише один приклад із верлібрового доробку авторки, схильної до традиційного віршування: “Над золотом листя померхлим схилилася осінь. // Сонце сидить на пеньку, усміхаючись”.

Саме гармонійне поєднання класичних начал та верлібрового розмаїття, вільного дихання строф стало основою основ лірики і Василя Куйбіди, і Христини Куйбіди-Кришкевич. Українське/народне слово у них, як і в Катерини Мандрик-Куйбіди, добірне, точне, афористичне. Це ще одна ознака справжності поезії. Ця справжність – і в щирості письма, і в його духовності.

Наполегливі постмодерні шукання Христини Куйбіди-Кришкевич тривали до її останніх грудневих днів 2020 року. Третього грудня нерозгаданість натхнення продиктувала вірш “Спочатку було слово”, де були такі болісні рядки:

Світ не впізнав мене,
Коли я прийшла.
Не знав мене, доки жила.
Залишиться байдужим,
Коли відійду...
Я була лише словом,
А точніше – одним із них.

Прощальний вірш датовано 9-м грудня. 16-го поетеси не стало. У післямові упорядник збірки “Голубівна” Василь Куйбіда зазначає, що останній запис у щоденнику доньки схожий на обірвану кардіограму. Я ж лише додам: голубівною поетеса називала голубку, та й сама була ніжною голубівною...

І ось до читачів пішло родинне трикнижжя. У ньому – відлуння біографій авторів, відгомін їхнього небуденного життєвого шляху, утвердження національних ідеалів, віра в нездоланність України. А ще – сонячний відсвіт самобутніх різновеликих талантів. І святиня для трьох – прабатьківська мова. І значуща змістовність світоглядно споріднених творів, в яких немає звичної нині пустопорожності. Дивосвіт кожної збірки неповторний, та знову ж таки є те, що об’єднує їх у цілісне трикнижжя: незбагненність генетичного коду Куйбід і таїна Божого благословення.

“Вирували емоції, велися предметні розмови про мову, родину, рідну землю і її захист від лютого московського ворога”.

Ольга ХОДАЦЬКА,
заступниця голови Київської “Просвіти”

Солом’янській “Просвіті” – 30 років!

11 травня Солом’янська районна організація ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, яка входить до складу Київської “Просвіти”, відзначила 30-річний ювілей. На урочистості, що відбулися в Центральній бібліотеці Солом’янського району імені Григорія Сковороди, було запрошено просвітян, письменників, громадських діячів, науковців, читачів бібліотеки, артистів.

З вітальним словом на святковому заході виступив голова Київської “Просвіти” **Кирило Стеценко**, народний артист України, композитор, лауреат Народної премії імені Т. Шевченка.

Зоя Голота, очільниця Солом’янської районної організація ВУТ “Просвіта” ім. Тараса Шевченка, в урочистій промові зазначила, що це найдавніша і найчисельніша громадська організація, якій у грудні 2023 р. виповнилося 155 років. Становлення її відбулося у 1868 році (Львів), біля її витоків стояли видатні українці: Анатоль Вахнянин, Володимир Антонович, Іван Франко. Київській “Просвіті” цьогоріч виповнилося 118 років. Її засновниками були визначні постаті: Борис Грінченко, Леся Українка, Михайло Грушевський, Микола Лисенко та ін. Доповідачка наголосила, що “Просвіта” протягом усього свого періоду існування переживала складні часи: в радянський період вона була просто заборонена, з кінця 30-их років в Україні з певних причин взагалі припинила свою діяльність, оскільки не “вписувалась у канони соціалізму”. “Радянська влада вважала просвітян націоналістами, ворогами держави, – – наголосила Зоя Голота. – Саме за це було засуджено тисячі кращих синів і доньок України, більшу частину було знищено чи відправлено на каторжні роботи Колими, Сибіру, Якутії”.

З історії знаємо, що наприкінці 80-х років минулого століття українські письменники створили Товариство української мови, яке очолив Дмитро Павличко. Цей рух підхопили викладачі Київської політехніки на чолі з Юрієм Гнаткевичем, який згодом очолив Київську “Просвіту”. Тим часом створювався НРУ. З тюрем ГУЛАГу та із заслань поверталися незаконно засуджені українські патріоти, які й організували потужний національно-патріотичний рух, а Товариство української мови у 1991 році реформувалося у “Просвіту”, відбувся з’їзд “Просвіти” і 9 січня 1992 року офіційно було зареєстровано ВУТ “Просвіта” імені Тараса Шевченка. 5 травня 1994 року було створено і зареєстровано Жовтневу районну організацію ВУТ “Просвіта”, яку очолила активістка і патріотка Марія Олексіївна Смаженко.

“Просвіта” завжди об’єднувала людей з високою громадянською позицією, міцним духом – еліту нації, яка переймалася питаннями державної мови, культури, відродження історичної пам’яті, формування національної свідомості.

Доповідачка наголосила, що відповідно до чинного тоді законодавства “Просвіта” рекомендувала активних громадян-лідерів до Верховної Ради України. Народними депутатами стали десятки політв’язнів, дисидентів: В. Чорновіл, Л. Лук’яненко, С. Хмара, Я. Кендзьор та ін. У ВРУ була створена Народна рада (239 депутатів) під керівництвом І. Юхновського.

У період відродження “Просвіти” (кінець 80-х – початок 90-х) був великий приплив до просвітянських лав молодого покоління – студентства. Згодом деякі з них стали народними депутатами (Ольга Василевська – солом’янська просвітянка).

У 2002 році відбулося об’єднання районів у м. Київ і було створено Солом’янський район, до якого ввійшли колишні Залізничний і Жовтневий. “Просвіту” було перереєстровано на Солом’янську районну організацію ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка, яку очолила Зоя Голота патріотка і творча натхненниця студентської молоді. Під її умілим керівництвом у всіх закладах вищої освіти (“НТУ “КПІ” ім. І. Сікорського, КНУБА, НАУ, ПЕК НАУ тощо) було створено потужні просвітянські осередки. Лідером просвітницької роботи був КНУБА, очільником осередку був М. Г. Ярмоленко – громадський діяч, високопрофесійний викладач. Обов’язки заступника виконував ректор вузу – А. М. Тугай, за ініціативою якого було встановлено просвітянську стипендію(!), яку отримували найкращі і найактивніші студенти-просвітяни. Систематично проводилися масові культурно-просвітницькі заходи, екскурсії Україною. У вузі був створений просвітницький простір “Світлиця”, в якому відбувалися літературно-музичні заходи (викладачі-ініціатори: І. П. Якубовський, М. І. Сметанська, П. П. Оксюковський, А. В. Сотниченко).

З. Я. Голота відзначила в доповіді багаторічну роботу очільниці просвітянського осередку ПЕК НАУ Г. М. Трегубової, за ініціативи якої було організовано роботу літературної кав’ярні, в якій проходили творчі зустрічі з письменниками і відомими в Києві людьми, відбувалися концерти, студенти читали вірші і писали музику на слова М. Вінграновського та ін. Всі просвітянські заходи та студентські ініціативи підтримував директор І. П. Аннєнков – головний натхненник активного студентства. Двох активних просвітян було нагороджено найвищою просвітянською нагородою за вагомий особистісний внесок у справу українського відродження, розбудову та зміцнення Української держави медаллю “Будівничий України”.

Очільниця Солом’янської “Просвіти” відзначила роботу осередка НТУУ КПІ ім. І. Сікорського, очолюваного О. В. Пугач. Просвітницьку роботу у НАУ організовував професор, поет-гуморист, член НСП України А. Г. Прохоренко. Сподіваємось, що нині з приходом нових натхненних викладачів культурно-просвітницька робота активізується. Активна робота проводилася і у школах Солом’янського району (122, 187, дошкільний заклад № 677, “Козачок” та ін.). Продовжується тісна співпраця з НСП України, Національним музеєм літератури України, Фондом ім. М. Вінграновського, Київським товариством політв’язнів, музеєм шістдесятництва тощо.

Просвітянська робота багатогранна, цікава і кропітка. Найактивніші просвітяни Солом’янського району (30) відзначені нагородами РДА, ВУТ “Просвіта”, КМДА, КМ України і ВР України. 10 активістів відзначені найвищою просвітянською нагородою – медаллю “Будівничий України”.

Завдяки лідерським якостям творчої особистості Зої Яківни Голоти, її високій організації культурно-просвітницької роботи в Солом’янському районі і м. Київ про діяльність Солом’янської “Просвіти” знають усі. В різні роки кількість просвітян складала від 300 до 500 осіб – і все це кропітка, цілеспрямована робота її очільниці, людини слова і справи, людини, яка безмежно любить Україну і всією душею вболіває за неї. Зоя Голота – авторка численних культурно-просвітницьких заходів для студентської молоді і просвітян, членкиня правління Київської “Просвіти”, яка не тільки вносить дієві пропозиції в діяльність громадської організації, а й своїм прикладом демонструє втілення їх у життя. Список проведених нею просвітянських заходів за 22 роки керівництва Солом’янською “Просвітою” заслуговує га увагу і повагу. За багаторічну просвітницьку діяльність, особистий внесок у справу українського національного відродження та розвиток української культури Голота З.Я. відзначена численними нагородами, серед яких є і Почесна грамота Верховної Ради України, найвища просвітянська нагорода – медаль “Будівничий України”, медаль Верховної Ради України “За особливі заслуги перед українським народом”. Просвітницька діяльність З. Я. Голоти – приклад для наслідування! Безмежна вдячність їй за професіоналізм, лідерство, відданість справі українського національного відродження!

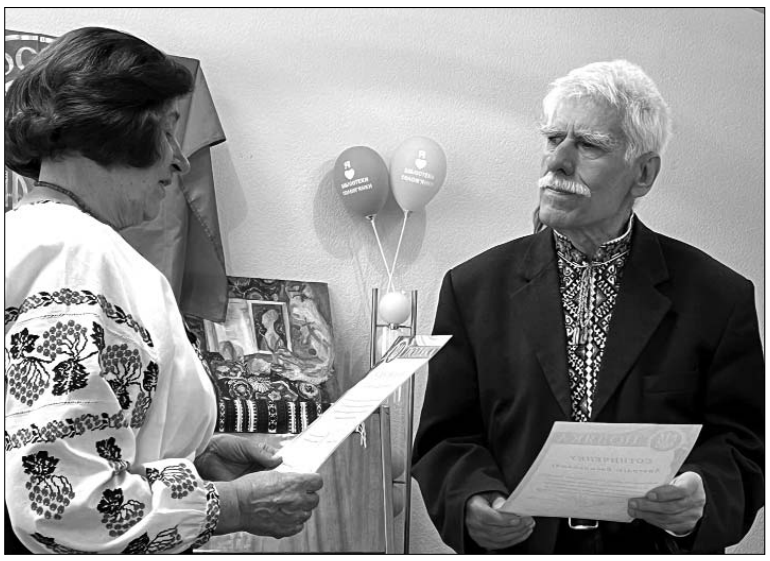

Нині Солом’янській “Просвіті 30 років! Навіть в умовах пандемії і російсько-української війни, в якій Україна виборює свою незалежність, просвітницька робота активно ведеться, до осередку вливаються нові потужні сили – молоді науковці, творчі особистості, які здатні гідно тримати культурно-просвітницький фронт!

За багаторічну роботу в Солом’янській “Просвіті”, за особистісний внесок у справу українського національного відродження та розвиток української культури на святковому заході було нагороджено активістів і лідерів просвітницької діяльності: Галину Трегубову, Зою Голоту – грамотою Солом’янської РДА; Ігоря Якубовського – почесною грамотою ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка, Світлану Литвинську, Ольгу Ходацьку, Оксану Приходько, Іванну Щербину, Ольгу Пугач, Галину Яблонську – грамотою Київської “Просвіти”; Анатолія Сотниченка, Павла Оксюковського, а також молодих просвітянок-студенток – Анну Айкало, Анастасію Колесніченко – подяками голови Київської “Просвіти”.

З вітальним словом виступив перший заступник голови Центрального правління ВУТ “Просвіта” **Георгій Філіпчук**, доктор педагогічних наук, професор, дійсний член Національної академії педагогічних наук України, академік Міжнародної слов’янської академії імені Яна Амоса Коменського, громадський і політичний діяч, член Центрального правління, перший заступник голови Всеукраїнського товариства “Просвіта” імені Тараса Шевченка. У виступі академік наголосив на важливості культурно-просвітницької роботи особливо нині, в умовах війни: “Ми, українці, свідомі нині того, що наша доля в руках Українського Воїна – цієї найвищої цінності Нації, але маємо також визнати, що перемогу, як і майбутнє, слід виборювати в усіх царинах життя.

Церква, Культура, Мова, Освіта, Історія, Національна пам’ять, Інформація, як і політика та економіка, зобов’язані бути тим фундаментальним опертям, яке зрощуватиме та зміцнюватиме нашу Державність і Націєтворчість. Бо Духовність є такою ж зброєю, що в додачу до мілітарної уможливить переможність нашої сили”.

Академік Г. Філіпчук подякував просвітянам за вагому роботу в ім’я відродження національних цінностей, вручив нагороди від Центрального правління ВУТ “Просвіта” ім. Т. Шевченка, назвав Центральну бібліотеку Солом’янського району м. Київ, де відбувалося ювілейне святкування, оазисом духовності, царством книг і осередком просвітництва.

Наталія Осьмак – українська громадська діячка, біографиня і дослідниця життя і діяльності Кирила Осьмака, державного і політичного діяча, члена УЦР, президента головної визвольної ради (УГВР) – надпартійного органу – підпільного парламенту і уряду, який керував боротьбою УПА за незалежність України, привітала присутніх з ювілеєм, зачитала уривок з листа свого батька і подарувала бібліотеці книжку про нього.

Порадували просвітян і запрошених гостей артисти, письменники, які виступили з концертною програмою. Кирило Стеценко – народний артист України, голова Київської “Просвіти”, композитор, скрипаль віртуозно виконав “Дух України” і “Многая літа”. **Тарас Яницький** – заслужений артист України, відомий у світі бандурист-віртуоз, співак, диригент, професор Національної музичної академії України та КНУКМ, захопив публіку такими творами: “Елегія”, піснею “Бандуристе, орле сизий!” на слова Т. Шевченка і твором “Плине кача”. Просвітянський творчий дует (**Ольга Ходацька** та **Ігор Якубовський**) представив програму “Обіймаю тебе, Україно”, в якій звучали вірші О. Ходацької в авторському виконанні і пісні на її слова у виконанні автора музики – композитора, барда Ігоря Якубовського, лавреата Міжнародної літературно-мистецької премії імені Григорія Сковороди.

Після завершення свята ще довго звучали слова вдячності за високу організацію свята очільниці Солом’янської “Просвіти” Зої Голоті, директорці Центральної бібліотеки Солом’янського району **Іванні Щербині**, голові Київської “Просвіти” Кирилові Стеценку та членам правління, захисникам і захисницям, завдяки яким ми маємо змогу проводити такі зустрічі. Вирували емоції, велися предметні розмови про мову, родину, рідну землю і її захист від лютого московського ворога, якому не вдасться перемогти, бо українці та Україна незламні! Просвітяни-патріоти ще довго говорили ро роль культурно-просвітницької роботи на сучасному етапі, про Перемогу і відродження України, адже “Просвіта” об’єднує людей зі спільними інтересами, лідерів, які здатні ініціювати нові, ефективні ідеї і втілювати їх у життя.

З ювілеєм, Солом’янська “Просвіто”! Процвітання і довголіття! Переможного Миру!

Рух за мову триває!

Приводом зустрітися з громадським діячем Миколою Владзімірським стало не тільки бажання привітати його з ювілейним днем народження 22 травня, а й недавня інформація з Мережі, що створена ним сторінка у Facebook “Рух за Мову” набрала вже 238 тисяч читачів. Відтак редакція “СП” запросила Миколу Івановича розповісти про цю ініціативу.

– Повернімося до витоків: що привело вас, випускника Донецького інституту радянської торгівлі, до лав оборонців українського слова?

– Мар’їнка – районний центр поблизу Донецька, увесь час була україномовною. Ті, хто приїжджав із Росії, легко переходили на українську. Потім настали часи зросійщення. Спочатку завезли кілька сотень людей з Росії, дали їм земельні ділянки. Побудували московську церкву. Люди після церкви все одно виходили і спілкувались рідною мовою. Потім зруйнували стару школу і побудували нову, де панувала московська мова. Представники влади почали говорити російською. А вже подальше змосковщення настало за часів незалежної України, коли почали штучно і насильно нищити український інформаційний простір. Пригадую, як я написав замітку про те, що в кіосках неможливо було знайти всеукраїнських газет, навіть російською мовою.

Усе це викликало почуття несправедливості і прагнення якось відновити, наскільки можливо, український простір.

В останні роки перед окупацією я заснував газету “Слово Севастополя”. Вдалося випустити лише три номери, оскільки то була приватна ініціатива, люди жертвували власні кошти. Останній номер вийшов у світ 2014 року і був присвячений 200-річчю від дня народження Тараса Шевченка. 9 березня 2014 року, в уже окупованому Севастополі, я роздавав газету людям на мітингу. Після цього два дні мене “бомбардували” телефонними дзвінками, погрозами з анонімних телефонних номерів, тож залишатися в місті, де я прожив 38 років (!), було вже небезпечно.

До створення сторінки у Facebook “Рух за Мову” 21 лютого 2016 року, у День рідної мови, була чимала самоосвіта, журналістська і громадська діяльність і впевненість у своїй правоті.

Таблиці “Правильно – Неправильно”, “Антисуржик”, афоризми відомих особистостей про значення мови, мотиватори, відео мовознавців – це короткий перелік дописів, які мають високий рейтинг. Відвідувачі сторінки отримують і важливі новини суспільно-політичного життя. Свого часу на ресурсі “Рух за Мову” поширювались ідеологічно важливі статті Павла Мовчана та Георгія Філіпчука.

Дописи на сторінці бачать від кількох до сотень тисяч користувачів, є й рекордні дописи і відео, які набрали більше мільйона переглядів.

Приємно зазначити, що є читачі, які правильно реагують на заклики українізувати свої облікові записи.

Спільнота набирає сил, росте свідомість читачів, які вже самі роблять опір випадковим людям, мають спільну зацікавленість і високий рівень ідентифікації себе з групою. Закликаю всіх відвідувати сторінку “Рух за Мову”, щоб бути в числі найкращих людей, яким не байдужа доля нашої мови і України.

– Коли вас запрошують назвати людей, з якими йшли в Севастополі українським шляхом, кого згадуєте?

– До “Просвіти” мене привів фотохудожник Микола Пляшечник. Ми затоваришували, маючи спільні художні смаки, подорожуючи по Криму та прагнучи національної справедливості для українців.

Севастопольці погодяться, що найбільший внесок в українську справу в місті зробили просвітянин Микола Гук, який був прапором українства, та голова Союзу українок Богдана Процак, яка ініціювала створення кількох українських організацій і каталізувала їх роботу.

Величезну роботу в освітянській сфері провадила провідна методистка Валентина Лопатюк, яка гуртувала вчителів української мови та організовувала патріотичні конкурси. Ще я б відзначив інтелектуальну діяльність активного дописувача газети “Дзвін Севастополя” Валька Кравченка, краєзнавчі, історичні та гостропolітичні статті якого чекали українці та лояльні до України мешканці міста і гострого пера якого боялись комуністи та інші проросійські сили.

Важливу діяльність провадив Іван Левченко, який з 1 липня 1997 року до 18 жовтня 2004 року працював генеральним директором Севастопольської регіональної державної телерадіокомпанії. Під час урочистого відкриття пам’ятника Тарасу Шевченку він натхненно прочитав свій вірш “Дійшов Шевченко в Севастополь”. Іван Васильович ще й поет, щороку видає книжку поезій.

Варто відзначити діяльність голови Союзу підприємців ленінського району, громадського і культурного діяча та мецената Михайла Кузменюка, який заснував і плекав Музей побуту заходу України в Севастополі.

Серед військових варто відзначити діяльність Ігора Тенюха, начальника військової ТРК “Бриз” Мирослава Мамчака, Богдана Вуйка, який, обіймаючи, посаду керівника адміністрації Гагарінського району втілив у життя мою ініціативу побудови пам’ятника Тарасу Шевченку в Севастополі. Коли я взяв слово на одному із засідань “Просвіти” влітку 1999 року і запропонував до 10-річчя Незалежності України поставити пам’ятник Кобзарю, голова “Просвіти” поставився до цього негативно і сказав, що це не на часі. Богдан Вуйко, який щойно став військовим пенсіонером, покликав мене і запитав, як я це бачу. Я йому виклав свій погляд на послідовність дій, при наступній зустрічі передав контакти діаспорян. У лютому 2001 р. він заснував “Фундацію ім. Т. Г. Шевченка”, залучив кошти і організував роботу. У День Незалежності 2003 року об 11:35 пам’ятник був урочисто відкритий, і газета “Слово Просвіти” оперативно, вже 27 серпня, надрукувала мою статтю про цю подію.

Тривалий час газету “Флот України” очолював Павло Шунько. Газета єднала українських офіцерів і наводила страх на ворогів української державності в місті. Мої тексти під дев’ятьма псевдонімами та статті доцента Києво-Могилянської академії Ігоря Лосєва обговорювались проросійськими діячами на форумах і викликали неабиякий резонанс.

Вже після окупації Криму газету “Флот України” знищило Міноборони, а газету “Кримська світлиця”, де я теж працював, знищило керівництво Мінкультури. Збереження сайту газети “Кримська світлиця”, створення якого було ініційоване мною і який мною адмініструвався, є важливим чинником збереження історичної пам’яті про боротьбу українців за свою ідентичність в Криму, особливо в роки Незалежності України.

– Ви робите свою українську справу, “Просвіта”, інші громадські організації, люди, які не об’єднані спільнотами, – так само. Чи є потреба в широкому єднанні українців і чи можливо це наразі?

– Все те, що я робив з часу вступу до “Просвіти”, і є просвітницькою справою. Це і робота над газетою “Дзвін Севастополя”, і журналістська діяльність, і робота координатором громадського комітету “Український Севастополь”, і створення низки сайтів в Мережі, і сторінка в Facebook “Рух за Мову”. Все це – висвітлення подій і донесення інформації про історію, культуру, політику, мову з позицій українця. Це тримання пульсу на подіях сучасності і намагання сприяти справедливості і повноцінному життю нашої спільноти.

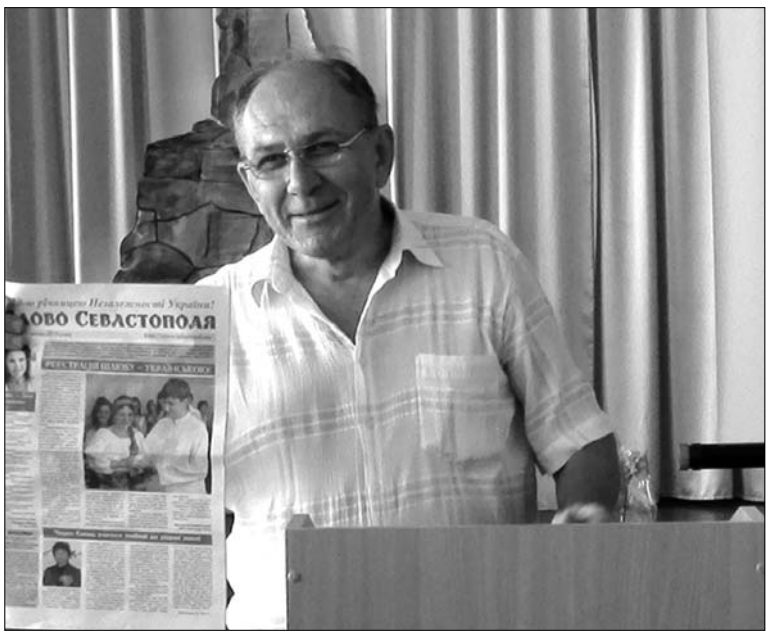

Упевнений: якби події розвивались еволюційно й без окупації, то українці Севастополя посіли б гідне місце серед інших націй в Криму. А поки що були меншиною серед меншин.

Нині акцент у єднанні українців перейшов у площину війни і спільного ворога. Великою прикрістю є те, що чимало військових і цивільних гинуть, а в той же час маємо численні факти безкарності тих, кого спіймали на гарячому, і хто наживається під час війни. Це не сприяє єднанню. Але потреба в цьому є, і влада може зробити необхідні адекватні кроки хоча б у покаранні злочинців, захисті цивільних людей і забезпеченні всім необхідним наших героїв військових.

“Єднання”, “єдність” – слова красиві, але важливе їх наповнення і щире прагнення окремих амбіційних активістів і політиків до єднання. Немале значення має і підтримка українцями єдиного лідера. Адже відсутність цього призводила до поразок в минулому.

Упевнений, що будь-які ініціативи потребують ресурсів: організаційних, інтелектуальних, фінансових – тоді вони матимуть успіх. Якщо відсутня хоч одна із складових, жодні проєкти не мають перспектив.

– Вас називають “патріархом українського інтернету Криму”, ви є засновником сайту “Українське життя в Севастополі”. Чи є на окупованому півострові українське життя?

– Це справді було у грудні 2012 року в Сімферополі на святкуванні 20-річчя газети “Кримська світлиця”. Було приємно почути ці слова у присутності прихильників газети від шановного письменника Данила Кононенка.

Українці всього світу тепло зустріли появу сайту http://ukrlife.org/ 28 березня 2000 року, про що залишали численні позитивні відгуки.

Натхнення, ініціатива, цілеспрямованість сприяли створенню насичених інформацією і важливих ресурсів в Інтернеті – сайтів “Весела Абетка”, “Афоризми”, “Смішного!”, ялтинського музею Лесі Українки, газет “Кримська світлиця”, “Незборима Нація”, “Наша віра”, журналів “Воєнна історія”, “Вітчизна”. Пізніше “змайстрував” “Поетичні світи Севастополя”, сайт інтимної поезії “Дотик Словом”, НСОУ “Пласт” станиця Севастополь, УГКЦ в Севастополі — всього більше 25 сайтів. З часом деякі з них із різних причин довелось закрити.

На сайті відображена тодішня діяльність “Просвіти”, Союзу українок, ТРК Бриз, Українського культурно-інформаційного Центра.

Згадані організації я називаю місцям кристалізації українства. Адже всі акції, зустрічі, події, мітинги сприяли гуртуванню національно свідомих людей, їх інтелектуальному зростанню і творчості в національному руслі.

Цінним літературним та інформаційним ресурсом є бібліотека ім. Марії Фішер-Слиж. За її життя я запитав її дозволу на таку назву, адже це визнання багаторічної підтримки пані Марією ресурсу, а головне – розуміння його важливості – вона погодилась. Відвідуючи видавництва, спілкуючись із письменниками, мені вдавалось переконувати їх у необхідності поширення інформації про українські здобутки. Так бібліотека наповнилась електронними книжками, прозовими і поетичними творами, цінними і рідкісними перекладами, збірками афоризмів.

Після цього сайт “Українське життя в Севастополі” цілком заслужено названий порталом.

Переглядаю наповнення сайту і пишаюсь тим, що створював, збирав і публікував інформацію про різні грані українського життя. У кращі часи сайт відвідували від 18 до 23 тисяч читачів на добу. Вплив його був незаперечним. Ось два приклади. Влітку 2004 року пішли чутки про розпорядження президента щодо переміщення українського флоту в Донузлав. Опублікована в неділю 1 серпня заява громадського комітету “Український Севастополь” змусила дати офіційну відповідь вже в понеділок, а наступного дня вже викручувався Кучма.

Або: якось мені зателефонував просвітянин і повідомив, що на пам’ятнику Кобзарю в одному місці проступила іржа. Я сфотографував, написав замітку, опублікував на сайті – і вже через два дні недолік був усунутий.

Зараз, у часи непрофесійної і безсовісної влади, коли гроші платників податків витрачаються не на захист нашої території, ми не сподіваємось на адекватні дії і справедливість.

Про існування українського життя в Криму ми зараз не можемо стверджувати.

Але воно було! Різноманітне, яскраве, співуче, духовне. Поки що у архівному вигляді воно зафіксоване журналістами, письменниками, істориками, громадськими діячами. Є надія, що з перемогою над агресором воно повернеться і буде розвиватись і підтримуватись вже іншими поколіннями.

“Це надзвичайно життьова й актуальна справа, природній вияв тих потреб українського суспільства, які ніколи не згасали”.

Євген БУКЕТ

За гітлерівської окупації “Просвіта” в Києві проіснувала менше трьох місяців…

На початку німецько-радянської війни 1941 року на окупованих гітлерівцями територіях почали гуртуватися ентузіасти із середовища української інтелігенції. На виснажених колективізацією, Голодомором і сталінськими репресіями землях у перші дні після прибуття армії Вермахту жевріла надія на відновлення нормального життя, зокрема й національного. Німецькі частини зайшли в Київ з північного заходу та півдня 19 вересня 1941 року. Вже на третій день за погодженням з окупаційною адміністрацією була організована Київська міська управа. Саме завдяки активному розвитку місцевого самоврядування в Києві стала можлива поява, чи вірніше відродження Товариства “Просвіта”.

Про діяльність Київської “Просвіти” під час окупації досі відомо було небагато. Власне, те, що до справи її відродження доклав чимало зусиль Олег Ольжич-Кандиба й очолювана ним “похідна група” ОУН-М, знаємо завдяки працям доктора історичних наук, професора Михайла Васильовича Коваля (1933–2001). Саме він дослідив, що у налагодженні роботи “Просвіти” в Києві брала участь поетеса Олена Теліга, а головою товариства обрано М. Тобілевич.

Докія Гуменна

Марія Іванівна Тобілевич-Кресан – українська письменниця-перекладачка, театральна діячка, викладачка іноземних мов. Під час німецької окупації Києва організувала в місті “Будинок дитини”, залучила до роботи в ньому відомих митців. Серед них співачка Олена Петляш, актриси Є. Ожеговська, М. Склярова, хореограф О. Манасевич, режисер М. Ізапольська, художник Охрім Судомора. Але це було пізніше, вже в 1942 році. Про її діяльність у Товаристві “Просвіта”, на жаль, додаткової інформації знайти поки не вдалося.

Збережена в Державному архіві Київської області анонімна нотатка твердить, що “культурно-освітнє товариство “Просвіта” в свій час було большевиками знищено, а тепер мусить бути відновлене. “Просвіта” матиме мережу читалень (використовуючи приміщення аналогічних большевицьких установ), та маючи за собою традиції боротьби з большевизмом не лише підноситиме загальний рівень мас, але в першу чергу поборюватиме большевицькі впливи. Що це так, про це свідчить той факт, що всі райони Києва прохають відновити у них “Просвіту”. Пропонують льокалі та масово голосяться в членство”.

22 жовтня 1941 року голова Київської міської управи професор Олександр Оглоблин розпорядився “відновити роботу Товариства “Просвіта”, діяльність якого була припинена більшовиками та конфісковано на велику суму його майно”. Але через три дні він змушений був піти з посади і його вказівка не була вповні реалізована.

Про те, що відбувалося потім, повідомляла 17 листопада 1941 року на нараді Софіївської районової управи в м. Києві представниця Товариства “Просвіта” пані Крамарівська: “25 жовтня утворилася група в кількості 20 осіб, щоб відновити Товариство “Просвіта”. На цих зборах було утворено Оргбюро в складі 13 осіб. На другій нараді стояло питання роботи гуртків і утворення матеріальної бази. Ми просили, щоб для Товариства “Просвіта” дали помешкання 119-ї школи. Третя нарада була 3 листопада. Тут стояв звіт про гурткові роботи. Організовані гуртки: хоровий, драматичний, німецької мови, спортивний. Четверті збри були 15 листопада. Тут стояло питання, щоб Міськуправа надала нам право робити збори. Зараз ми маємо уже біля 100 заяв про вступ у Товариство”.

Новий голова Київської міської управи Володимир Багазій 3 листопада 1941 року видав Постанову № 95 “Про передачу приміщення та устаткування для Товариства “Просвіта” Софіївського району”, якою передав просвітянам приміщення не функціонуючої школи № 119 м. Києва.

Голова Софіївської районової управи Леонтій Форостівський після доповіді представниці Товариства на зборах 17 листопада 1941 року зазначив: “У справі Товариства “Просвіта” робота проведена велика. Треба поставити перед Міськуправою й німецьким командуванням питання, що Товариство “Просвіта” вже працює, треба дати замітку в газету про роботу Товариства “Просвіта”, приміщення для Товариства треба зайняти негайно. Якщо потрібна буде допомога, паливо, треба розробити кошторис, поставити відповідальних осіб і Софіївська районова управа допоможе. Треба поставити до відома міського німецького командування й одержати дозвіл на проведення зборів членів Товариства “Просвіта””.

8 листопада 1941 року відбулися організаційні збори “Просвіти” Подільського району м. Києва. Присутні на них були кияни Стефанівський, Чайка, Сташук, Котляревський, Хращевський, Донцова, Романівська, Волошинова, Сиволап, Диденко, Смик, Марченко, Столяров, Семінько, Колбе, Василевська, Василенко, Ліхнекевич, Федоренко, Тітенко, Веселовська, Спиров, Музиченко, Горбенко, Бородюк, Кожедуб, Берізко, Жовнарчук, Адріянова, Левицький, Собуцький, Шпак, Ярошевський, Рознатовський, Драченко, Вардієв, Кабальський, Безхлібний. Голова зборів – Стефанівський. У протоколі зборів зазначено, що він звернувся до присутніх із такими словами: “Що западає найглибше, що проникає до самого кореня, до глибини душі, як не культура з усіма її ділянками – літературою, театром, малярством і т. д. та освіта? Тому в першу чергу схопились агенти Комінтерну за культуру. Моральні засади було названо буржуазними забобонами. Родину – непотрібною вигадкою, що лише зв’язує людину. Релігію – опіумом, а патріотизм – колодою на шляху поступу. Завдання “Просвіти” полягає в тому, щоб після важкої довгої перерви поновити культурно-освітню працю і піднести національну свідомість на звільненій Україні”.

Олександр Оглоблин

Членами правління районного товариства обрали Чайку, Котляревського, Хращевського, Донцову, Сташук; ревізійної комісії – Шпака, Собуцького, Сиволапа. Збори доручили Кабальському та Сташук порушити перед районною та міською управою клопотання про повернення будинків, які належали “Просвіті” до 1921 року.

17 листопада 1941 року “...при 14-й загальноосвітній школі проведені організаційні збори товариства “Просвіта”. Обрано ініціативну групу в складі 11 чоловік. Директор школи п. Сандул. Приміщення надає школа, а також усі музичні інструменти, які в ній є, будуть використовуватися товариством”. 14-та школа містилася тоді в будинку одного з найперших навчальних комплексів на Пріорці, що було збудовано на кошти статського радника Сергія Федоровича Грушевського, батька Михайла Грушевського. Нині це приміщення одного з корпусів Академії муніципального управління.

9 грудня 1941 року “відновлено роботу “Просвіти” Ярославського району міста Києва”. Обрано головою Нечипоренка Лавра Лавровича, товаришем голови – Смаковенка Юрка Яковлевича, секретарем – Левчука Лавріна Митрофановича, скарбником – Біленка Дороша Кононовича, бібліотекарем – Шиндер Ольгу Володимирівну, завгосподарством – Жовтяка Федора Мілентійовича. В ініціативній групі просвітян району були також Надія Михайлівна Дождевікова, Олександра Дмитрівна Мельнікова, Юрій Павлович Онопрієнко, Іван Антонович Мазур, Всеволод Костянтинович Метельський та п. Петро Гнатович Баранецький.

На установчих зборах просвітяни Ярославського району обговорювали питання про повернення товариству “Просвіта” експропрійованого більшовиками приміщення “...колишнього клубу імені Фрунзе, який міститься на Деміївці – ріг Совської та Велико-Васильківської” та майна, а саме: “...рояль, піаніно, комплект музичних духових інструментів, 800 штук стільців, 50 столів, 30 шаф, 10 диванів, 10 трюмо”.

Серед документів, що зберігаються в Державному архіві Київської області, міститься ще й проект постанови голови м. Києва Володимира Багазія про відновлення діяльності Товариства “Просвіта” від 1941 року. Ось її зміст:

“Зважаючи на те, що вже фактично відновили свою роботу низові культосвітні товариства колишньої “Просвіти” та почали працювати й хати-читальні, які вимагають допомоги та керування в своїй роботі та з огляду на потребу якнайшвидше розвинути культосвітню роботу, знищену за часи більшовиків, ухвалюю:

1. Відновити діяльність українського культурного товариства “Просвіта”.

2. Проведення організаційної роботи по відновленню товариства покласти на магістра Олега Штуля.

3. Загальне керування роботою з відновлення товариства та контролю над його діяльністю покласти на відділ пропаганди”.

Проте, ця постанова голови міста Києва В. Багазія “Про відновлення діяльності товариства “Просвіта”” так і залишилася в проекті. Координувати роботу на рівні районів міста Києва “Просвітам” не дозволили. Також не була опублікована в пресі стаття “Розпущені вітрила”, присвячена успішній роботі Софіївської “Просвіти”, яку підготували “просвітяни Докія Гуменна, Крамарівська і Ю.Ч. Смаковенко”.

Зі статті дізнаємося, що “...німецьке командування передало товариству “Просвіта” чудовий будинок, де відбуватимуться роботи різних гуртків товариства”, “...понад 100 осіб подали заяви, щоб стати членами товариства”, “...у п. Крамарівської є 25 членів співочого гуртка та його керівник”, “...у п. Маркової записалося 16 чоловік до драматичного гуртка”, “...Дуже багато попрацювала п. Юрківська над організацією секції лялькового театру. Вже є ляльки, артисти, керівник, ширма та інше приладдя. Хай там що, а Вертеп на Різдво дітвора Софійського району побачить”. “Бібліотечна секція (кер. П. Козицька) – 27 учителів – узяла на облік усі безгосподарні приватні бібліотеки й днями розпочнуть із них комплектувати бібліотеку “Просвіти””.

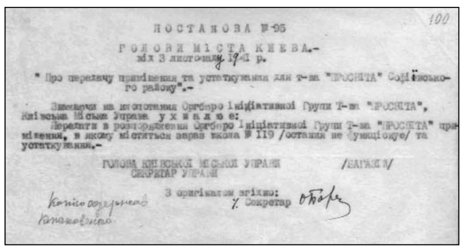

ПОСТАНОВА №95
ГОЛОВИ МІСТА КИЄВА.-
від 3 листопаду 1941 р.
“Про передачу приміщення та устаткування для т-ва "ПРОСВІТА" Софіївського району”.-
Зважаючи на клопотання Оргбюро Ініціативної Групи Т-ва "ПРОСВІТА", Київська Міська Управа ухвалює:
Передати в розпорядження Оргбюро Ініціативної Групи Т-ва "ПРОСВІТА" приміщення, в якому міститься зараз школа № 119 /остання не функціонує/ та устаткування.-
ГОЛОВА КИЇВСЬКОЇ МІСЬКОЇ УПРАВИ /БАГАЗІЙ/
СЕКРЕТАР УПРАВИ
З оригіналом згідно:
Секретар

Копія постанови голови міста Києва «Про передачу приміщення та устаткування для Товариства «Просвіта» Софіївського району». ДАКО, Фонд Р-2412, Опис 2, Спр. 3

У Софійському районі товариством також були організовані гуртки німецької мови, музично-балетний, спортивний, шахово-шашечний, майстерні дитячих іграшок, поліграфічних виробів (п. Ю. Я. Смаковенко) тощо. Найближчим часом товариство “Просвіта” мало намір відкрити їдальню для своїх членів.

“Той запал, з яким береться українська інтелігенція, зокрема вчителі, до відтворення товариства “Просвіта”, свідчить про те, що це надзвичайно життьова й актуальна справа, природній вияв тих потреб українського суспільства, які ніколи не згасали, а були лише загнані в підпілля. “Просвіти” були огнищами культури на Україні й як їх не заплямовували, не зневажали большевики, такими й зосталися”, – підсумовували автори статті “Розпущені вітрила”.

За допомогою спеціальних курсів просвітяни готували кадри для роботи товариств поза межами міста. Тривала підготовка до Всеукраїнського з’їзду “Просвіти”. На основі статуту Українського педагогічного товариства 1924 року було навіть підготовлено Статут українського культурно-освітнього товариства “Просвіта”, де в параграфі другому

Леонтій Форостівський

зазначалося, зокрема, що “Осідком головного товариства “Просвіта” та головної управи товариства “Просвіта” є місто Київ, а осідком усіх філій товариства “Просвіта” є усі українські землі”. Мета товариства – (§4) “...задовольняти усі культурно-освітні потреби українського народу. Товариство об’єднує українське громадянство з метою сприяння розвиткові української національної культури та провадить загальну культурно-освітню діяльність серед найширших кругів українського громадянства”. Згідно зі Статутом, встановлювалась опіка над шкільними закладами, музеями, театрами, хоровими гуртками, пам’ятками історії та культури, археологічними розкопками, краєзнавчими гуртками тощо. Створювалися секції спортивного виховання, інституції самопомочі, друкарні, соціально-фахові та кредитові товариства...

Але цим мріям так і не судилося здійснитися. З січня місяця 1942 року діяльність Товариства в м. Києві було “законсервовано”, бо німці відмовилися затверджувати статут “Просвіти”.

У звіті за 1941 рік відділ пропаганди Софіївської райуправи повідомляв, що “Товариство “Просвіта” допомогло районовій бібліотеці вилучити безгосподарні книжки з приватних квартир району, утворити філію районової бібліотеки. Організувало курси німецької мови, школу крою та шитва, дитячу їдальню. Підготувало ряд лекцій з історії української літератури, зі стародавньої історії України (Трипільська культура, скіфи, Київська Русь) з ілюстраціями художника Павловича (Юрія Юрійовича. – ***Є. Букет***)”.

Такою короткою була діяльність Софіївської районного Товариства “Просвіта”. Ще менше інформації про діяльність “Просвіт” Куренівського, Ярославського, Подільського і Печерського районів міста Києва. Проте, наприклад, зі звіту про роботу відділу пропаганди при Печерській районовій управі за листопад – грудень 1941 року відомо, що “такі моменти, як підшукання приміщення для Товариства “Просвіта” та організація лекцій при Товаристві не виконані”...

Завдяки архівним документам вдалося встановити, що єдиною легальною організацією Товариства “Просвіта” в місті Києві була Софіївська районна. Вона була заснована найпершою – 25 жовтня 1941 року і діяла до січня 1942-го. Саме тоді в місті почалися арешти української інтелігенції. На відміну від Харкова чи Фастова на Київщині, де “Просвіти” змогли проіснувати аж до відступу німців у 1943 році, “Просвіта” в Києві залишилася лише мрією, якій тодішні окупанти так і не дали “розпустити вітрила”...

Не стало великого лексикографа, мовника, словникаря

Світлана КОРОНЕНКО
Фото **Сосо ЧОЧІА**

На 94-му році життя пішов від нас Олекса Пантелійович Синиченко. Пішов, здається, встигнувши зробити усе, що міг і хотів.

Повідомив мені про це Сосо Чочіа, грузинський письменник, який до останнього дня опікувався Синиченком. Для нього це був обов’язок – допомагати видатному перекладачу з грузинської. Ця сторінка життя великого перекладача вже, здається, забута в Україні, а переклав Олекса Пантелійович багато. Сподіваюся, Сосо Чочіа напише про це більше.

Сьогодні про Олексу Синиченка знають більше як про мовознавця, словолюба, словникаря.

Так сталося, що мені довелося видавати найголовніше дітище Олекси Синиченка – його словник понять “Скарбниця української мови. Природа” – перший український тезаурус, над яким він працював, напевно, все життя, але весь свій час приділив йому, коли вийшов на пенсію.

Спочатку про словник Синиченка я почула від свого чоловіка Михайла Слабошпицького, який сам був великим шанувальником словників і мав у хаті їх чимало – різних часів і різних авторів. Якщо бачив десь словник, то обов’язково купував. Про словник Синиченка, над версткою якого тоді працювала верстальниця Людмила Кузнецова, він говорив із величезним захопленням. Потім запросив Синиченка на прямоефірну програму на Радіо Культура. Там я вперше побачила цього інтелігентного, спокійного і скромного чоловіка. Про словник говорив більше Слабошпицький, Синиченко відмовчувався, але відчувалося, що він щасливий і просто світиться від радості, вслухаючись у слова Слабошпицького.

На жаль, Михайло не встиг видати словник Синиченка. На це були потрібні чималі кошти. Однак редакційна робота над словником тривала. Меценати знайшлися вже тоді, коли Михайло був за обрієм, але тільки на 100 примірників.

Словник Синиченка вийшов у видавництві “Ярославів Вал” у січні 2022-го. Щасливішої за Синиченка людини, мабуть, не було. Він чекав презентації! Але презентацію перенесли. Війна змінила все наше життя. Вона увірвалася, і все полетіло шкереберть...

Презентацію ми зробили через рік. Директор Інституту української мови НАНУ Павло Юхимович Гриценко блискуче про-

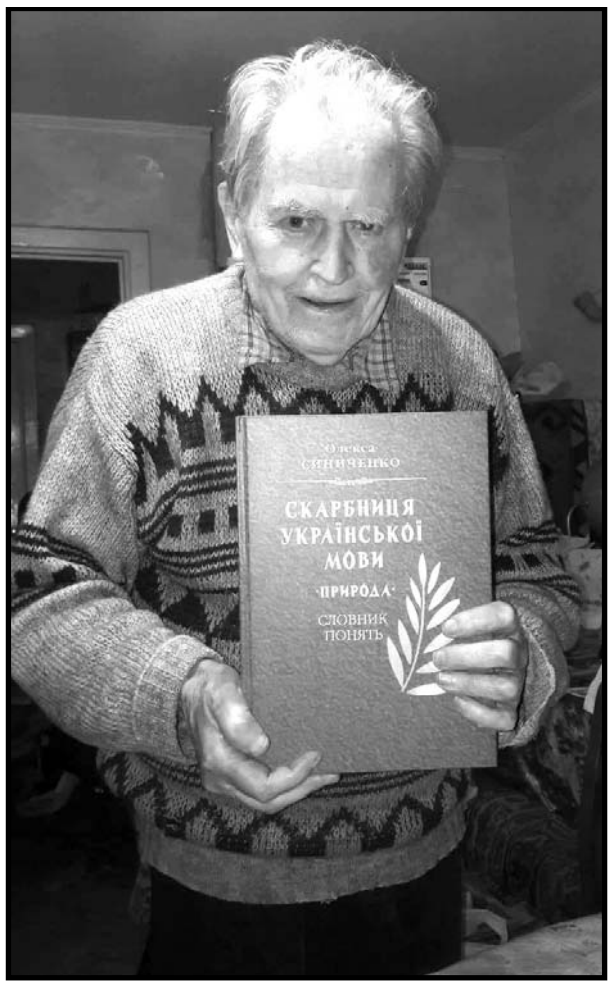

вів її, говорив слова захоплення. Такі ж слова говорили присутні на презентації мовознавці. Синиченко не зміг бути в залі – вік і погане самопочуття... Але Сосо Чочіа зробив запис всієї презентації, і Синиченко все прослухав. Це була вершина його життя, це було щастя в чистому вигляді.

Звісно, комерції зі словника у нас не вийшло. Синиченко майже все роздарував колегам. Ми додрукували ще 50 примірників словника, зробивши передзамовлення на нього.

В останні місяці життя Синиченко доопрацював словник, доповнив його, нашій Людмилі Кузнецовій довелося практично переверстати книгу... І ми знову шукали мецената. І начебто він знайшовся. На 50 примірників, але отака сумна новина...

Світла пам’ять Вам, Олексо Пантелійовичу! Світла пам’ять Вам, Велика Людино!

Не можу втриматися, аби не зацитувати листа Олекси Синиченка. Тут увесь він:

Лист Олекси Синиченка до Миколи Жулинського

Дорогий Миколо Григоровичу!

Того, що оце пишу, я майже не бачу, а написати Вам мушу.

І почну зовсім для Вас несподівано – із синонімічного ряду слів на позначення високого рівня води у природних водоймах.

У своєму словнику понять “Скарбниця української мови. Природа” в цей ряд я поставив 5 лексем: багатоводдя, повноводдя, велика вода, дунай, дунай-вода. Останніх двох Ви не знайдете в жодному тлумачному словнику, навіть у двадцятитомному “Словнику української мови”, але дунай як загальну назву зафіксовано в “Етимологічному словнику української мови” – у значенні “приплив, повінь; великий потік”.

Цю загальну назву поступово витіснила з мови власна назва ріки, що протікає через багато країн Європи. І треба віддати належне поетові Івану Виргану та мовознавиці Марії Пилинській, які напівзабуте, якщо не зовсім забуте слово повернули в ужиток, запропонувавши його в своєму “Російсько-українському словнику сталих виразів”. Як один з варіантів перекладу російського вислову “Большая вода”.

У повторному виданні мого словника понять до слова дунай буде ось така літературна ілюстрація: “Полетіла [за милим] у діброву, у зелений гай, полетіла б, чорноброва, за (це співає Настуся з поеми Шевченка “Сотник”) тихий Дунай”. Ще 2004 року в своїй статті “Про яку воду писав Шевченко”, надрукованій в журналі “Урок української”, я звертав увагу на те, що поет слово дунай вживав у загальному значенні – велика вода.

Знаходжу наведені вище шевченкові рядки в одному з останніх видань “Кобзаря” – і що я читаю? Чорнобровій хочеться полинути за коханим не в затишний куточок рідної природи, в діброву, зелений гай, за тиховоддя, а в чужий, далекий край, аж за ріку Дунай. Питається: а що їм там робити?

Скільки поколінь учених досліджували шевченкові тексти, і ніхто не подумав, що з логікою тут не гаразд?

Є недогляди і в інших творах Шевченка. Так, у баладі “Причинна” читаємо, що козак, їдучи з козацького війська до коханої дівчини, напуває коня в Дунаї (з великої літери). А де Січ, а де Дунай, низов’я якого тоді топтали турки?

У “Словнику мови Шевченка” зареєстровано 20 випадків вживання слова дунай – і всі з великої літери, хоч, мабуть, майже всі слід писати з малої.

І з Доном не все ясно. В шевченковім переспіві “Слова о полку Ігоревім” Ярославна, плачучи в Путивлі на валу, промовляє: “Та понад Доном полечу”. Летіти їй із Сумщини десь на Донеччину, до місця полону її пораненого лада, а на цьому маршруті ніякого Дону немає. Очевидно, “Понад Доном” слід розуміти “Понад водою”. Може, слово “дон” вживалося в значенні “водний простір”? Хай помізкують мовознавці.

До названих і не названих перекручень змісту шевченкових творів, гадаю, спричинилося забуття одного слова – гарного українського слова дунай, і я радий, що в алфавітному покажчику українських слів, які увійшли до моєї “Скарбниці...”, стоїть і це слово – з адресою 107 Б/2.

Сам Бог велів Вам, Миколо Григоровичу, подбати про те, щоб у шевченкових текстах зроблено було потрібні виправлення.

Зі щирою пошаною – Олекса Синиченко.

P. S. Якщо Ви вважаєте, що цього листа варто опублікувати, я не буду проти.

4.IX.2023 р.

***

Сьогодні до видавництва “Ярославів Вал” все частіше звертаються люди, які хочуть придбати “Словник” Олекси Синиченка.

Як казав великий українець Петро Яцик, ми можемо спільно зробити одну справу – замість квітів на могилу великого чоловіка зібрати кошти і видати друге, доповнене і виправлене, видання його книги.

Тож оголошуємо передзамовлення на словник понять “Скарбниця української мови. Природа” Олекси Синиченка.

Товариство з обмеженою відповідальністю “ВИДАВНИЧЕ ПІДПРИЄМСТВО “ЯРОСЛАВІВ ВАЛ”

п/р UA3133 4851 00000000 2600 7124 303 у банку АТ “ПУМБ”,

код за ЄДРПОУ 35252758, ІПН 352527526595.

1500 грн. (на словник О. Синиченка)

Тріумф людини

До дня пам’яті жертв політрепресій у Полтаві презентували виставку УІНП

У Полтавській обласній універсальній науковій бібліотеці імені Івана Котляревського Департамент культури і туризму обласної військової адміністрації, обласний краєзнавчий музей імені Василя Кричевського та Полтавський офіс Українського інституту національної пам’яті (УІНП) 19 травня презентували виставку “Тріумф людини. Мешканці України, які перемогли ГУЛАГ”. Подію присвятили Дню пам’яті жертв політичних репресій. У церемонії відкриття виставки взяли участь посадовці ОВА, музейники, бібліотекарі, журналісти, громадськість.

Заступник начальника Полтавської ОВА **Антон Чубенко** наголосив на важливості популяризації правдивої історії України, особливо у молодіжному середовищі, шляхом виставкових проєктів та висловив вдячність Інституту нацпам’яті.

Також виступили директор Полтавського обласного краєзнавчого музею імені Василя Кричевського **Олександр Супруненко**, завідувачка науково-дослідного експозиційного відділу новітньої історії цього музею **Наталія Кузьменко** та директорка обласної бібліотеки **Надія Влезько**. Вона сповістила, що кожен охочий має можливість безкоштовно відвідати виставку у фойє третього поверху обласної універсальної наукової бібліотеки імені Івана Котляревського упродовж місяця.

Про черговий виставковий проєкт УІНП розповів представник УІНП в Полтавській області **Олег Пустовгар**. Виставка “Тріумф людини. Мешканці України, які перемогли ГУЛАГ”, створена Українським інститутом національної пам’яті, Центром досліджень визвольного руху, Національним музеєм-меморіалом жертв окупаційних режимів “Тюрма на Лонцького” та Галузевим державним архівом СБУ, розповідає про систему ГУЛАГу, який нещадно експлуатував своїх в’язнів, аби витиснути з них максимум і перетворити на слухняних “будівників комунізму. Але українці, кинуті в табори, зберігали гідність, гуртувалися в мережі спротиву та врешті-решт спричинилися до повстань, які цю систему розвалили.

“Тут бачимо важливі документи, світлини, цифри. Скажімо, станом на 1953 рік, тобто рік смерті Сталіна, через ГУЛАГ пройшли 20 мільйонів людей, з них понад половину становили українці. До речі, головний контингент повоєнних таборів – воїни УПА. Але у виставці висвітлено не лише сталінський період, адже перші концтабори з’явилися згідно з декретами Владіміра Ульянова-Лєніна. Комуністичні злочинці вбили Василя Стуса у концтаборі у 1985 році, тобто вже при Горбачову. А останній українець повернувся з Сибіру на Батьківщину в 1990 році”, – зауважив Олег Пустовгар. Він повідомив, що виставка складається із 18 інформаційних стендів, де документально видно сутність злочинного комуністичного тоталітарного режиму – форми російського імперіалізму. Концентраційні табори є душею цієї нелюдської системи. Без тотального насильства, рабства, надексплуатації такі держави існувати просто не можуть. Серед іншого показано й боротьбу політичних в’язнів з кримінальними злочинцями – “блатними”, “крадіями в законі”. Кримінальників свідомо використовувала адміністрація тюрем і таборів пенітенціарної системи СРСР, щоб знищити все людське у в’язнів, перетворити їх на слухняних рабів. Це були справжні й криваві війни з великою кількістю жертв. Проте, людяність, гідність, мужність всіх тих, хто вважав і вважає, що свобода є найвищою цінністю, перемогла.

“На чолі цієї боротьби, особливо після Другої світової війни, були українські патріоти, насамперед члени ОУН і воїни УПА, дисиденти й правозахисники. Вони перемогли ГУЛАГ, а потім і весь диктаторський режим, очолили відновлення незалежності України. Це був тріумф таких людей, про яких розповідає виставка – В’ячеслав Чорновіл і Левко Лук’яненко, тріумф ідеї, якій вони присвятили життя. Адже завдяки їм та їхнім соратникам 24 серпня 1991 року було проголошено Акт незалежності України. Нині герої ЗСУ боронять українську незалежність від того ж ворога-правонаступника СРСР – росії”, – наголосив Олег Пустовгар.

Полтавський офіс УІНП

“Я творю для того, щоб люди не забували, що в них є душа. А кажуть, душа вічна”.

Творча взаємодія

Ольга ХОДАЦЬКА,
заступниця голови Київської “Просвіти”

“Творчість відкриває в дитячій душі ті потаємні куточки, в яких дрімають джерела добрих почуттів”, – писав видатний педагог В. Сухомлинський. І це справді так. У цьому переконалися вчителі, діти і їхні батьки Гімназії-інтернату № 13 м. Києва під час творчої зустрічі із знаним в Україні і за кордоном народним художником України, живописцем, графіком, скульптором Валерієм Франчуком, лавреатом Національної премії України імені Тараса Шевченка і премії імені Василя Стуса, членом Центрального правління ВУТ “Просвіта” імені Т. Шевченка. Зустріч відбулася в освітньому закладі для талановитих дітей, чиї серця зранені війною, але прагнуть позитивних емоцій і яскравих барв.

На майстер-клас зібралося близько 25-ти обдарованих учнів і вчителів гімназії. Усі з великим захопленням слухали мудрі поради щодо малювання від шановного Валерія Франчука, автора понад 7000 полотен, 2500 графічних робіт, близько 100 скульптур. Деякі картини художник продемонстрував присутнім і розповів історію їхнього створення. Діти були приємно вражені дружнім спілкуванням і високим професіоналізмом митця, у творчому доробку якого більше 160 персональних виставок.

Найцікавішим моментом під час зустрічі було створення картини Валерієм Франчуком у присутності дітей! Спеціальною технікою за допомогою шпателя він написав чудовий пейзаж, який побачив на території гімназії. Ця картина, подарована художником, тепер прикрашає Гімназію-інтернат № 13 м. Києва.

Валерій Франчук дав цінні поради учням щодо малювання, кожному приділив увагу і проаналізував новостворений малюнок, високо оцінив виставку учнівських малюнків і картин, подарував багато авторських книжок і альбомів, подякував учительці образотворчого мистецтва Валерії Жук за професіоналізм і любов до мистецтва.

“Я творю для того, щоб люди не забували, що в них є душа. А кажуть, душа вічна”, – сказав Валерій Франчук.

Під час зустрічі панувала неймовірна енергетика співтворчості, піднесення, позитивних емоцій.

“А українська вишиванка – диво!”

Олена ЛОГІНОВА,
молодша наукова співробітниця Чернівецького обласного меморіального музею Володимира Івасюка

14 травня, до Всесвітнього дня вишиванки та Міжнародного дня музеїв, дім, у якому живе пісня, гостинно приймав буковинців – родину Оксани та Віктора Павлюків, родини Селезінок-Ахтемійчуків, Віри Китайгородської, Валентини Боднар, Дарини Туз-Максимець, студентів Чернівецького фахового коледжу технологій та дизайну (І, ІІ курси технологічного відділення) з практичним психологом коледжу Іриною Горожанською та викладачкою основ інформатики та комп’ютерної техніки Олесею Манаїлою, гостей нашого краю – Галину Кізілову, директорку Тернопільської школи № 9 ім. Іванни Блажкевич, Надію-Люсі Алонцо (Нью-Джерсі, США), ВПО з Києва, Одеси, Донецької та Луганської областей, щирих поціновувачів української етнокультури та музичного мистецтва.

Ми живемо в непростий час, але з кожним роком інтерес до вишитого одягу посилюється. Гасло нинішнього Дня вишиванки – “Вишиваємо перемогу”. Тож усі молімося, щоб скоріше настала світла днина, і вишиваймо.

Унікальна можливість побачити зразки вишитого одягу з родинної колекції знаної на Буковині родини Ахтемійчуків-Селезінок на виставці “А українська вишиванка – диво” була в усіх, хто завітав до Чернівецького обласного меморіального музею Володимира Івасюка.

Василь Михайлович Селезінка (1933–2017), заслужений діяч мистецтв України, непересічний українець, справжній патріот, друг родини Івасюків, з раннього дитинства одягав вишиванки, незважаючи на політичні сили та влади, завжди носив гордо і піднесено. Його донька, Оксана Василівна Ахтемійчук-Селезінка, шанобливо ставиться до сімейних реліквій, і наші гості доторкнулися до вишитого спадку, дбайливо збереженого.

Василь Михайлович у статті “Щастя – це просто” (книга “Золотої нитки не згубіть”), у ювілейному виступі на 60-річчя (1993 рік) з любов’ю та ніжністю писав про своїх батьків Михайла Івановича та Анну Василівну. Його мама понад усе любила вишивати, а вишиваючи, співати про долю свою та України і задля навчання сина продала свої дівочі коралі, перли, останню запаску, щоб він “міг заплатити 500 карбованців за право навчатися в інституті, щоб мав за що поїхати і жити в Києві”.

“Щасливий, що у свої 60 років залишаюся дитиною. В мене є батьки, і незалежно від того, скільки мені років, для них я був, є і буду їхньою дитиною. А в цьому особливе відчуття щастя.

Ось моя мати вишила мені спеціально до дня народження цю сорочку. Для мене це не просто декорація. Це – мамина душа, моя душа і велике мистецтво мого народу. Тому ношу її з особливим відчуттям гордості. До того ж рід мій по одній лінії (батьковій) із запорозьких козаків, по другій (маминій), як каже родинна легенда, з опришків. І ще була одна вельможна пані у моєму житті. Пані й наймичка одночасно. Ім’я її – Україна. Я вчився любові до неї найперше від мами, тата й Шевченка”, – так зворушливо писав Василь Михайлович.

Вишиті рушники, чоловічі вишиванки, краватки, серветки, наволочки на подушки – родинний скарб, надзвичайно делікатно і вишукано вишитий бабусею Анною Василівною, її душею – зберігає з великим пієтетом її онучка, Оксана Селезінка-Ахтемійчук. І щирість, сльози, її любов до бабусі відчули всі гості.

Про вишиті скарби дрібним хрестиком, низинкою, паєтками та бісером, про вражаючу делікатну мистецьку роботу талановитої майстрині Анни Селезінки мовили Оксана Івасюк, Віра Китайгородська, Надія-Люсі Алонцо.

Фаховий аналіз про українське декоративно-ужиткове мистецтво та про техніку вишивки хрестиком, про особливості оздоблення українського одягу, про колористику робіт А. В. Селезінки настроєво і професійно представила Тетяна Мінаєва, завідувачка відділу новітньої історії краю Чернівецького обласного краєзнавчого музею.

“Врем’я люте” для України припало на все моє життя, тож я любив Україну і не зрікався її, свого роду-народу, його мови ніколи. А врем’я люте для України не минуло ще й сьогодні”, – ці правдиві слова В. М. Селезінки, друга Володимира Івасюка, як ніколи на часі.

2024 рік – важливий рік для української спільноти. 75-та річниця від дня народження композитора Володимира Івасюка, лавреата Шевченківської премії, Героя України, і 45-та річниця від дня поховання Володимира на Личаківському кладовищі у Львові.

Звичайно, українці не можуть жити без пісні, навіть у наш складний час. Музичний калейдоскоп талановитих студенток кафедри музики факультету педагогіки, психології та соціальної роботи ЧНУ ім. Ю. Федьковича вразив наших гостей.

У такий складний для України та українців час шанувальники мистецтва відчули єдність та силу української культурної спадщини, українського мистецтва та культури.

Велике шанування родині Володимира Івасюка, родині Селезінок-Ахтемійчуків, усім добрим та щирим людям, які сприяли організації та проведенню душевної та важливої гостини в Чернівецькому обласному меморіальному музеї Володимира Івасюка.

“Зупинися, мить! Ти прекрасна!”

Творчий вечір Олександра Балабка

Мирослава КОРНЄЄВА,
науковиця, членкиня міжнародного громадського об’єднання “Волинське братство”

У День вишиванки Олександр Балабко за сприяння столичних організацій НСПУ і НСЖУ зібрав у Національній науковій медичній бібліотеці України культурно-мистецьку еліту Києва: громадських діячів, митців, журналістів, артистів і, звісно, письменників. Голову Творчого об’єднання прозаїків Київської організації НСПУ прийшли вшанувати членкині правління Валентина Розуменко, Алла Диба, Тетяна Левицька, головна редакторка журналу “Київ” Теодозія Зарівна, прозаїки Олексій Микитенко, Сергій Батурин, публіцисти Михайло Сорока, Галина Дацюк, поетеси Валентина Давиденко, Валентина Шведикайте, поети Владлен Ковтун, Сергій Сокольник, інші колеги та шанувальники.

Після привітання очільниці бібліотеки Тетяни Остапенко вечір під назвою “Києве, батьківщино ніжна” відкрила голова поетично-пісенного об’єднання “Світлина” при НСПУ, поетеса Лариса Петрова. Цей захід було присвячено Києву і його славетним постатям, які стали героями “десятикнижжя” письменника. Оскільки вечір проходив у дні святкування його народин, то був зроблений екскурс у його літературну діяльність. Присутні подивилися фрагменти фільму-концерту телеканалу “УТР” “Олександр Балабко, письменник і журналіст”, знятого в Будинку учителя 2010 року. Цей час якнайкраще спрацював на Олександра Васильовича, бо його творчий доробок поповнився новими книжками із життя світочів української культури, діяльність яких прославляла у світі Україну та Київ, збіркою малої прози і романом “Кімоно для Баттерфляй. Із життя Соломії Крушельницької”.

Першою піснею вечора став романс “Києве, батьківщино ніжна” (музика Леоніда Нечипорука), який натхненно виконав народний артист України Олег Дзюба. Це переклад Балабка вірша киянина Олександра Вертинського. Письменник сказав, що були і є кияни з Україною в душі (навіть не українці за національністю), а були і є просто народжені тут, але без цього душевного єднання. А українець Вертинський, куди б доля його не закидала, марив Україною, перед виходом на сцену розспівувався українськими народними піснями, згадував про вистави за участі Марії Заньковецької, літні вакації у своїх родичів на хуторах Золотоноші. Так, він творив, як і його попередник і далекий родич Микола Гоголь, в іншій культурі. Тому по поверненні до Києва на схилі літ картав себе і каявся у одному листі, що співав усе життя не для України і не її мовою.

Багато цікавої й несподіваної інформації почерпне читач із роману-есе у трьох книгах “Олександр Вертинський, нащадок Гоголя” про українських емігрантів – від Роксолани, Юрія Хмельницького до Архипенка і Грищенка. А ще в розмові із залом письменник розповів деякі цікаві історичні факти про будівлю цієї бібліотеки, адже вона знаходиться у кварталі, пов’язаному мало не з усіма героями його творів. За кілька десятків метрів, на вулиці Тарасівській, – будинок 1-а. Це садиба історична, тут пройшли дитячі роки Сержа Лифаря, і після виходу повісті про нього Олександр Васильович на запрошення нинішніх господарів оглянув будинок і скуштував яблуко із цього саду. Розповів історію відомих мешканців, серед яких – засновник української урології, професор Андронік Чайка.

На екрані демонструвалися історичні знімки 1947 року про розбудову ботанічного саду, що тепер носить назву академіка Гришка. До цього долучився і батько Лифаря, лісівник і садівник Михайло Якович. На імпровізовану сцену запрошується народна артистка України Світлана Мирвода. Звучить одна з перших пісень, створених Олександром Балабком і Леонідом Нечипоруком, – “Молодий тюльпан”. Поет-пісняр щиро шанує колег по творчому цеху, тож зачитав присвяти натхненниці об’єднання “Світлина” Ларисі Петровій, Олегу Дзюбі та Світлані Мирводі.

Під час спілкування з глядачами Балабко не оминув і тему війни, яка чорним крилом торкнулася кожної української людини, розповів про катівню під Черніговом і представив пісню, написану нещодавно, – “Чобітки із Ягідного”, з тим, щоб “біль від почутого перетворився на нашу лють до ворогів”. Пісню проникливо виконав сам композитор Леонід Нечипорук: “Купив онучці чобітки, та не встиг приміряти...” Вшанували хвилиною мовчання всіх, хто поліг за волю України...

Письменник представив глядачам дружину композитора Людмилу, без відео якої не обходиться жодна написана разом пісня. І прозвучав “Золотий вальс”, створений до золотого весілля подружжя Нечипоруків. А коли вірш “Білий танець” потрапив до композитора Олександра Швидкого, то виявився наче написаний з життя нині подружньої пари Швидкого і заслуженої артистки України Каріни Карасьової! Так і народилася пісня, яку вони виконали дуетом.

Стежки українців у світах... До цієї теми письменник Балабко звертався багато разів. Уривок із повісті “Римське щастя Миколи Гоголя” прозвучав у виконанні незабутньої народної артистки України Лариси Хоролець у фрагменті згаданого фільму. А на додачу – і пісня з назвою “Українська ніч”, яку прекрасно виконала Каріна Карасьова.

Композитор Леонід Нечипорук (ліворуч), Олександр Балабко і ведуча Лариса Петрова

Нещодавно бенефіціант видав десяту книжку – роман “Кімоно для Баттерфляй. Із життя Соломії Крушельницької”, яка вразила, приміром, нашу наукову спільноту глибиною науково-дослідницького таланту письменника. Сцени з роману за участю автора, Галини Дацюк (до речі, редакторки цього роману) та Світлани Мирводи були з цікавістю сприйняті переповненим залом.

У доробку Балабка є пісня, присвячена складній акторській долі (її спершу співав незабутній народний артист України Віктор Шпортько, інші виконавиці). Але ніхто так потужно і правдиво не зміг передати протиріччя внутрішнього світу актриси (“...актриса, актриса, актриса не має право на своє життя....”), як це зробила заслужена артистка України Ірина Персанова з надзвичайно сильним і чарівним голосом. 2019 року вона співала її в Іспанії, на вечорі пам’яті Монсеррат Кабальє.

Ведуча вечора Лариса Петрова зауважила, що тепер ми радіємо весні, каштановому цвіту, але дует Балабко-Нечипорук у своїй пісні стверджують, що це саме “листопад зачинає весну молоду”. Її із назвою “Полюбіть листопад” виконав Олег Дзюба, також народжений у листопаді. З Італії на цей вечір прилетіла співачка і волонтерка Леся Королик, яка часто приїздить в Україну. Вона зауважила, що нашу історію пізнають за кордоном через українську діаспору, через наших людей, бо Україна – високодуховна нація, світочів якої й славить Балабко, книжки якого популярні за кордоном.

Тему материнства і рідного краю втілено у пісні “Я в рідному домі”, яку проникливо заспівав народний артист України Олександр Василенко, для якого було також приготоване віршоване вітання. Поезія, пісня цього вечора сусідили із прозою письменника. І до її презентації автор долучає і колег, і співачок. Уривок з оповідання “Прощання з яблунею” зі збірки “Тату на кавуні” прочитав разом з Іриною Персановою, до всього – і викладачкою університету імені Карпенка-Карого. Для її голосу була написана пісня “В саду березовім садиба” Леонідом Нечипоруком. А для Каріни Карасьової – із назвою “Моя осінь яблуками рясна” Олександром Швидким.

Тема війни проходила через весь творчий вечір Балабка, народженого у Новгород-Сіверському краї, який мало не щодня жорстоко обстрілюється московитами. Тож пісня “Ярославна”, створена разом з Нечипоруком і виконана Світланою Мирводою, – як уклін малій батьківщині й незламній Україні. Олександр Васильович працює у багатьох жанрах. Сказав своє слово і в драматургії: присутні зацікавлено подивилися відеофрагмент вистави за п’єсою “Сон Марії Башкирцевої” у виконанні студентів театрального університету. Сцена переносить нас у Париж, до мистецької академії, де навчається героїня. Тож і пісенну нитку дійства продовжила Ірина Персанова черговою піснею Нечипорука “Дощ над Парижем”.

Модераторка вечора Лариса Петрова зазначила, що поети шанують і творчість своїх колег. На замовлення Балабка Каріна Карасьова і заслужена артистка естрадного мистецтва Тетяна Мірошниченко виконали пісні на слова інших авторів – про наш Київ прекрасний, про Україну. Насамкінець, звертаючи увагу на вікна, де квітують каштани, ведучі попросили згадати улюблену пісню наших батьків, та й багатьох із присутніх. Звучать кілька акордів “Знову цвітуть каштани”, а далі – витворений Балабком і Нечипоруком “Спомин про вальс”: Світлана Мирвода під прекрасне відео київських пейзажів співає й танцює!

Колективні фото на згадку, автографи письменника, подарунки, квіти, вітальні слова... Цей вечір надовго залишиться у пам’яті вдячних шанувальників багатогранної творчості письменника. Усвідомлюємо ми це чи ні, але є свідками того, як саме завдяки таким особистостям, як Олександр Балабко, пишеться новітня літературно-мистецька історія України. На початку, демонструючи фрагмент свого першого творчого вечора 2010 року, письменник вигукнув: “Зупинися, мить! Ти прекрасна!”. Це саме можна сказати і про цю подію у День вишиванки.

Спільна світлина учасників творчої зустрічі Олександра Балабка

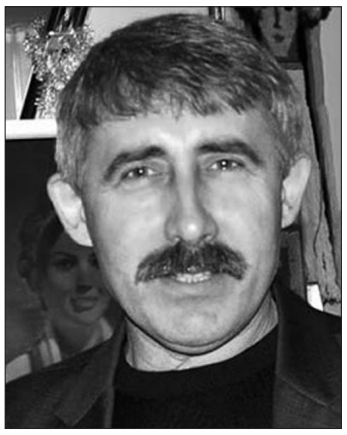

Новий лавреат премії імені Володимира Свідзінського

Лавреатом цьогорічної Літературної премії імені Володимира Свідзінського, заснованої Лігою українських меценатів та журналом “Київ”, став Михайло Сидоржевський.

Михайло Сидоржевський – автор двох книжок поезії та поетичних добірок поезії у різних виданнях як в Україні, так і за її межами. Відомий він і як автор помітних публікацій на теми культури, політики, літератури, історії. Зокрема, його краєзнавче дослідження “Солотвин. З глибин минулого до наших днів” (2023) мало надзвичайно добрий розголос.

Михайло Сидоржевський – відомий автор поетичного верлібру, починаючи з книги поезій “Навпіл між обома світами”. Його верлібри можна прочитати в антології європейського верлібру “Вільний вітер/ВОЛЕН вятър”, виданні “Свічадо світу”. Двомовна антологія сучасної українсько-македонської поезії”, його поетичній книзі “Запрошення до подорожі” (українською і болгарською, Софія), а також зустріти в періодиці: добірка верлібрів у “Літературній Україні”, поетична добірка “Мені тут холодно” в часописі “Дукля” (Словаччина) та в інших.

Нагородження відбудеться в переддень Дня Незалежності України.

Прес-служба
Ліги українських меценатів

“Виспівую та плачу” – пісня була для нього своєрідною медитацією, сутністю самозаглиблення”.

Софія МАЙДАНСЬКА

Шевченко і музика

Якось один мій добрий друг, відомий латвійський поет Імант Зієдоніс запитав: “Як ви гадаєте, що було спочатку – слово чи музика?” Не вагаючись, я відповіла – музика.

Не буду повторювати істин, відомих ще піфаґорійцям, що всесвіт побудований за законами музичної гармонії. У нього своя циклічна музична форма, свій лад, свій ритм і темп, своя агогіка. Щоразу, коли людина намагається порушити ці закони, виникає дисгармонія, яка призводить до значних катаклізмів, як у природі, так і в суспільстві. І на сьогодні ми стали свідками чи не найбільших трагедій людства, породжених самими людьми, що пішли проти своєї природи.

З часу підписання ганебної Переяславської угоди починається велика руїна України, цього разу духовна.

Як і належить новітній орді, грабувалося все, що становило духовну чи матеріальну цінність. Та цинізм грабунку полягає в тому, що все це беззастережно і безсоромно приписувалося культурі “великого русского...”, маючи на увазі Московію, а згодом і всепоглинаючі болота Петербурга. Зрештою, навіть прадавня назва нашої землі – Святої Руси – разом з її історією була нахабно і грубо прилатана до азійської косоворотки. Вже наприкінці XVII – на початку XVIII століть Києво-Могилянська академія стає основним постачальником вчених, державних і церковних діячів, а також мистців для Росії.

Якщо продовжувати роздуми, початі М. Костомаровим, з питань двох руських народностей, ми спостерігаємо: коли в Україні процес культурного розвитку відбувався природньо, впродовж тисячоліть формуючи своєрідний ґенетичний код нації, або, як писав В. Вернадський, енергію людської культури, певну для даної території з її природою і кліматом, ноосферу, то щодо Росії, лише побіжно ознайомившись із найвидатнішими представниками російської культури, – нам впаде у вічі, що майже кожен з них, як говорять у Москві, “абрусевший”. Зрештою, в цій країні, де царі найбільше пишалися мундирами і муштрами, кожен, хто хотів трудитися “во славу отечества”, змушений був “абрусеть”. Але найприкрішим було те, що на цьому ґрунті ще буйніше розквітала бундючність правлячих, “витворилася, – як писав М. Костомаров, – нетерпимість до чужих вір, презирство до чужих народностей, гордовита думка про себе”.

Відтоді минуло кілька віків, але в політиці великої московської імперії нічого не змінилося. На початку XX ст. філософ і політолог А. Крістензен у своїй праці „Філософія політики” дав цьому явищу дуже точне визначення: ”Там, де поневолений народ культурно перевищує пануючу націю, яка старається зіпхнути його на власний культурний рівень, ірреденту взагалі можна перемогти тільки формальним винищенням”.

В одному з листів до редакції “Народного чтения” Т. Шевченко пише: “Історія мого життя складає частину історії моєї батьківщини”. Справді, Т. Шевченко – це згусток, квінтесенція українського національного характеру, що впродовж віків вироблявся духовною енергією нашого народу.

Пісенна творчість була літописом нашої землі. Оцей, як часто говорять, співочий характер українця став сутністю Шевченкового єства, своєрідною, надзвичайно тонкою субстанцією. Пісня з раннього сирітського дитинства стає тим внутрішнім балансом, що в найскладніших ситуаціях урівноважує стан його зболілої, чутливої до кожного дотику, душі:

Давно те діялось. Ще в школі.
Таки в учителя-дяка,
Гарненько вкраду п’ятака,
(Бо я було трохи не голе –
Таке убоге), та й куплю
Паперу аркуш і зроблю
Маленьку книжечку, – хрестами
І візерунками з квітками
Кругом листочки обведу
Та й списую Сковороду
Або “Три царіє со дари”.
Та сам собі у бур’яні
Щоб не почув хто, не побачив,
Виспівую та плачу.

Та ще до школи п’яного дяка він мудрим споконвічним способом починає засвоювати історію рідного краю так, як засвоювали ще до нього десятки і сотні поколінь, – через розповіді старих.

Спасибі, дідусю, що ти заховав
В голові столітній ту славу козачу:
Я її онукам тепер розказав...

Народна філософія, етика, естетика, історія, природознавство, закладені у відшліфовану, виточену форму пісні, думи, легенди, переказу, виховували смак дитини.

“Виспівую та плачу” – пісня була для нього своєрідною медитацією, сутністю самозаглиблення і водночас – тонкою аріадниною ниткою, що легко виводила його до людських сердець. Чи не найчастіше у спогадах про Т. Шевченка згадують його спів, його надзвичайно проникливий м’який тенор. Потреба його природи постійно звучати така органічна, що, позбавлений писати і малювати, він навіть у сні співає. У Щоденнику поет пише: “Я задрімав і на крилах чарівного Морфея перелетів з Орської фортеці і в якійсь татарській халупі знайшов М. Лазаревського, Левицького і ще якихось земляків, що грали на скрипках і співали українських пісень. Я приєднав свій тенор до капели, і ми співали чисто і злагоджено...”

Брак систематичної освіти змушує Шевченка постійно працювати над собою. Тут він чимось нагадує Й.-С. Баха. У того також було міцне селянське начало (clas Bauerntum), яке особливо яскраво виявилося в “Селянській кантаті”. Бах був автодидактом, він також не отримав систематичного курсу спеціальної освіти, й усвідомлення цього постійно переслідувало його, не даючи спокою нещадно самовимогливому єству.

Невситима жадоба до знань не покидає обох впродовж усього життя. Ніколи не виїжджаючи з Німеччини, Бах завжди був у центрі подій тогочасного мистецького світу. Те ж саме можна було б сказати і про Шевченка, до якого доля була надто суворою, відмірявши для творчості і волі всього якихось десять років. Малий Себастьян Бах, сліпаючи без свічки, лише при світлі місяця, щоб навчитися контрапункту, переписує для себе твори Генріха Шютца[1]. Шевченко, щоб навчитися глибини поетичного слова, сидячи в бур’янах, переписував у саморобну книжечку геніального Сковороду.

У Шевченковому Щоденнику, в його листах лейтмотивом проходить трагічна тема забороненої творчості і велика туга за книжками.

У своїх судженнях про літературу і мистецтво Шевченко категоричний.

Саме через те, що поет володіє надзвичайною здатністю вловлювати найтонший ультразвук фальші й неправди, ми спостерігаємо його бурхливу, нищівну реакцію на псевдокультуру, псевдомораль, псевдорелігію. Такою ж мірою він виявляє і своє захоплення істинною красою.

У студіях над творчістю Тараса Шевченка І. Франко звернув увагу на одну з головних естетичних засад поета: “Се його адорація штуки”. Штука стає для Шевченка чимсь божественним, вічним, чимсь таким, до чого треба приступати з побожним трепетом. Великі майстри штуки – поети, маляри, різьбярі, музиканти — є для нього предметом культу...”

Шевченко продовжує і розвиває започатковану в добу українського бароко, а головно — у філософській доктрині Г. Сковороди, ідею божественної сутності краси і любови, закладеної в кожній творчій праці.

Його не цікавлять догматичні, вихолощені ідеї російського православ’я, де за кожною твоєю посмішкою вбачають лукавого, де на першому плані буква, а не зміст. Він протестує проти “п’яних кошлатих жерців-священників” і з жахом оскверненої душі кам’яніє перед “огидними страховиськами”, які б мали означати ікони в церкві Святого Георгія у Нижньому Новгороді. “Де ж християнки? Де християни? – з обуренням вигукує він. – Де безплотна ідея добра і чистоти? Скоріше в кабаку, як у цих спотворених тваринних капищах”. (Щоденник, 27 вересня).

У свій труд він закладає біблійний зміст Бога – творця прекрасної живої природи, справедливо поділеної між усім сущим, він закладає євангелічний зміст здорового духовного зерна, кинутого на благодатний ґрунт. “Без розумного осмислення краси, – пише поет до Залєського, – людина не побачить всемогутнього Бога... У кожній корисній справі необхідне захоплення, а воно, – пише далі Шевченко,– здобувається тільки глибоким розумінням краси, безконечности, симетрії та гармонії в природі. О, як би мені хотілося тепер поговорити з тобою про космос...”

Неосяжна божественна тайна, закладена в діло рук митця – поета, художника, музиканта, – впливає на людину сильніше, ніж сама природа. Шевченко ставить творчу особистість на найвищий щабель духовності, де тільки їй дозволено говорити з Пророком, бо лише її Він створив по образу своєму і подобі. Навіть удари жорстокої долі Шевченко приймає з гідним християнським всепрощенням. Тут поет за психологією творчості знову близький до лютеранина Баха, який, терпляче приймаючи благодать Божих випробувань (бо сказано – Бог, кого любить, того і карає), розмірено і статечно замішував хліб своїх духовних кантат.

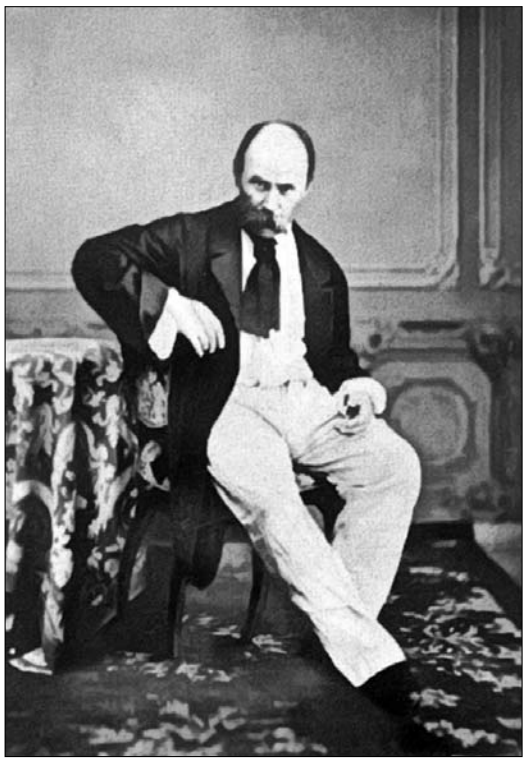

Тарас Шевченко. 1859 р. Фото Івана Гудовського

“Жахлива безнадія, – пише поет до В. Рєпніної із заслання, – така жахлива, що тільки одна християнська філософія спроможна боротися з нею... єдина моя втіха тепер Святе Євангеліє, я читаю його щодня, щогодини...”

Духовний феномен Шевченка – ціла світобудова, створена мудрим генієм, від якої постійно увсебіч розходяться хвилі краси і гармонії. Зрештою поет і сам говорить про це: “Переді мною відкрився чарівний світ найпрекрасніших, найграційніших видінь. Я бачив, я відчував ці чарівні образи, я слухав цю небесну гармонію, словом, я був одержимий духом живої святої поезії”.

Коли читаєш прозу Шевченка, зокрема “Художника” та “Музиканта”, бачиш, що це один і той самий герой – це сам Шевченко в різних іпостасях. Саме в цих творах він намагається зупинити оту прекрасну мить і описати стан творчого осяяння: “Світло змінилося... золоте сонце повисло над фіолетовим горизонтом і розсипало свої смарагдові промені по всьому безмежному простору. Вражений чудовою гармонією, я безмовно опустив руки, – не переводячи подиху, дивився на цю дивовижну ораторію без звуків”.

Вихід Т. Шевченка у світські кола був стрімкий і запаморочливий. Згодом він і сам дивуватиметься оцій миттєвій метаморфозі. З бідного раба-підмайстра, що спав під дахом, на купі ганчір’я, він перетворюється на вишуканого молодого панича, якого постійно бачать у кращих петербурзьких домах в оточенні придворних дам. Манера вільно, невимушено, тактовно триматися у товаристві і “ніколи не вживати тривіальних висловів”, здобула йому популярність у цих колах. Таке його юначе захоплення красивим життям немало турбувало Сошенка: “Гей, Тарасе, схаменися! Куди там! Шуба єнотова, ланцюжок на ланцюжку, шалі та дзигарі, та візники-лихачі...” Згодом ейфорія мине. Він ще й сам сардонічно посміється, ой як він посміється з напханого словесною тирсою лялькового театру лакейсько-дворянського “сословія”. А тим часом – пий, Тарасе, отой солодкий, іскристий шампан примарної волі!

Юнача амбітність і гордість не припускає найменшого промаху в слові чи жесті. Адже довкола нього живописці і вчителі царського двору, поруч сановиті вельможі, родовиті князі. Він захоплено вчиться, світ театру і музики стає його стихією.

“Музика, – на думку Фрідріха Ніцше, – робить вільним розум, дає крила думці, стаєш більше філософом, чим більше стаєш музикантом”.

Якби не химерна доля, він би, може, став музикантом? Він неодмінно став би віолончелістом: “О, це було вище всякого бажання, – пише він про гру свого героя – музиканта-віолончеліста, – звуки ці здавалися найчистішою, найвідраднішою молитвою, яка виходила з глибини стражденної душі”. І далі: “Віолончель – тільки одна душа людська може так плакати і радіти, як співає і плаче цей дивний інструмент. Майстер, що створив його, не хто інший, як сам Прометей. Якби я був двічі раб, то за цей інструмент продав би себе в третій раз”.

Жодні гастролі тодішніх світових знаменитостей не проходять повз його увагу. Не минає тижня, щоб Тарас два-три рази не відвідав Великого Маріїнського театру. “Я робив велике коло, щоб тільки почитати афіші”. У нього виробляється тонкий смак рафінованого меломана. Його деякі судження щодо виконавців по-юначому категоричні і, справді, не тривіальні: “Ліст проти Серве[2] (відомий бельгійський віолончеліст того часу) — фанфарон, механік,

ремісник перед художником, більш нічого!” “Ораторія Гайдна “Створення світу” – це істинне створення світу!”

Він ставить в один ряд “гармонію найвищих почуттів і гармонію звуків”. У цей час, немовби овіяний моцартівським духом, Шевченко пише “легко, ніби граючись”. Часом він працював у переповненій людьми кімнаті, і це “не тільки не заважало йому, – згадує А. Козачковський, – а, навпаки, продовжуючи писати, він прислухався до розмов, втручався в них і, розсмішивши чимсь кагал, сам реготав, продовжуючи швидко і безупинно свою працю, без будь-яких виправлень”.

То разом з Карлом Брюлловим вони поспішають подивитися танок чарівної Марії Тальоні[3]. То він слухає гру знаменитого віртуоза-скрипаля бельгійця А. В’єтана. Взагалі його Щоденник, листи, художня проза буквально пересипані музичною інформацією, яка говорить про глибоку і всебічну обізнаність з музичним життям свого часу. Весь оперний репертуар столичного Великого театру, такі опери, як “Гугеноти”, “Пророк”, “Роберт-диявол” Дж. Мейєрбера, “Вільний стрілець” В. Вебера, “Фенелла” Д.-Ф. Обера, “Норма” В. Белліні, Шевченко знає напам’ять. З цього репертуару найбільше припав йому до душі “Вільгельм Телль” Дж. Россіні.

Він добре обізнаний з камерною музикою Й. Гайдна, В. А. Моцарта, Л. Бетховена і часто висловлює свою думку щодо її виконання.

Шевченко – своя людина серед провідних музичних кіл Петербурга, його в’яжуть дружні стосунки з М. Балакірєвим, О. Даргомижським, М. Мусоргським, В. Стасовим. Не кажучи вже про Семена Гулака-Артемовського – провідного співака Петербурзької опери, вірного побратима Семена, який постійно піклувався про нього і, особливо в найскрутніші часи, робив усе, щоб хоч якось полегшити нестерпне існування поета у вигнанні.

Та навіть і там, у безнадійно широкому і тісному до здавленого клубка у горлі, пустельному степу, мариться йому велика музика: “Як тепер спектаклі у Пітері, на Великому театрі? Хоча б одним оком глянути, одним вухом послухати”.

І в тій довгій дорозі додому він одержимо прагне книжок, театру і музики.

У Щоденнику він зазначає: “Астрахань не має книгарень, значить, не має читачів”.

Не так ця довга дорога в невідомість, як безнадійно-низький стан культури у цій глибинці, де істинно високу музику і малярство підмінили жорстокі романси і лубочні картинки, доводять його до глибокої депресії. Він пише у Щоденнику: “Слухав, між іншим, увертюру з “Роберта”[4] Дж. Мейєрбера в антрактах якоїсь кривавої драми. Хіба можливо двадцяти інструментам, ще й до того нетверезим оркестром, виконувати будь-яку увертюру? А тим паче, увертюру до “Роберта” Дж. Мейєрбера. Пробачимо їм, не відають, що діють”.

У Новгороді, щоб зробити поетові приємність, його часто намагалися потішити українською піснею. Він покірно і чемно приймав цей дар, але не міг утриматися, щоб час від часу не записати в Щоденник приблизно таке: “Увечері був у В. І. Даля. Одна з його дочок сіла за фортепіано і пригощала мене українськими піснями. Я, звичайно, був у захопленні не від її потворних пісень, а від її наївної вихованості. Зауваживши, що вона досить сміливо володіє інструментом, я попросив її зіграти що-небудь із Шопена. Але так, як мого улюбленця в репертуарі не виявилося, вона замінила його увертюрою з “Гугенотів” Мейєрбера. І на мій подив, виконала цей геніальний твір краще, ніж я сподівався”.

Повернувшись до Петербурга, він знову нерозлучний зі своїм Семеном Артемовським. То разом із ним цілими днями читають “Космос” О. Гумбольдта[5], то Семен зі своїм учнем співають різні дуети під акомпанемент його чарівної дружини, “а я слухав, – пише Шевченко, – і час від часу аплодував. З якою трепетною насолодою я уявляв подібну сцену в Новопетровському укріпленні. А тепер слухаю, як звичайну річ. Дивна людина взагалі, в тому числі і я”.

І ось він знов у ложі Маріїнського театру, на виставі улюбленого “Вільгельма Телля”. По-дитячому захоплений, Шевченко безтямно аплодує і гукає: “Матері його сто копанок чортів, як же славно!”

Про поетику Шевченка, про зв’язок її з народнопісенною творчістю сказано багато. До цієї теми зверталися такі відомі дослідники творчості поета, як М. Сумцов, О. Багрій, Б. Навроцький, О. Дорошкевич, Д. Загул, К. Чехович, Ф. Колесса, С. Людкевич. Дуже цікавою з цього погляду є робота Ф. Колесси “Студії над поетичною творчістю Шевченка”, де вчений-музикознавець і фольклорист на широкому порівняльному матеріалі показує вплив народнопісенної творчості на поетику Шевченка. Він аналізує вживання цілого ряду мотивів обрядово-побутових пісень, дум, балад, а також вплив народнопісенного стилю на творчість поета. А С. Людкевич у дослідженні “Про основу і значення співності в поезії Тараса Шевченка” простежує

“Стоїть явір над водою”. Художник Георгій Терпиловський

ту давню, класичну традицію, коли поезія і музика були єдині і розвивалися, взаємозбагачуючись на матеріалі української співаної поезії, яка так природньо і органічно трансформувалася у творчості Шевченка.

Часто нестійкі ритмічні схеми у поезії Шевченка сприймалися критиками як недовершеність і кострубатість форми. Людкевич зауважує, що “незгідність акцентів у тексті українських народних пісень зумовлена якраз співністю, тобто предестинацією тексту щодо співу, де вони узгоджуються. Поезія Шевченка була складена не безпосередньо зі співом, але усі прикмети співності українських народних пісень перелилися силою живого впливу на форму Шевченка”.

На відміну від музичних форм, які протягом кількох століть швидко еволюціонували, як, скажімо, в контрапункті (Дж. Фрескобальді, Г. Шютц, І. Пахельбель, Д. Букстехуде, Й.-С. Бах), так і в розвитку сонатної форми (А. Вівальді, Г. Ф. Гендель, Й. Гайдн, В. А. Моцарт, Л. Бетховен), класичні правила європейської поетики довго утримувалися на рівні “канонічного іконопису”, де найменша зміна бодай однієї цезури вважалася смертним гріхом.

Можна з певністю сказати, що Шевченко став предтечею революційних перетворень у непорушній імперії поетичної форми, які відбувалися на початку XX століття в Європі. Його перевага полягає в тому, що він ішов від голосу своєї природи, від потреби свого єства, а не від сухого експериментаторського формотворення.

Ще раз нагадаємо: Шевченко у своїй творчості користувався не лише золотим піском народної культури, який він упродовж всього свого життя відмивав, відсіював від породи, а й високопробним злитком вітчизняної культурної спадщини, що на сьогоднішній день частково спалена разом із бібліотеками, частково лежить іще не досліджена в наших і московських архівах.

Саме на це звертає нашу увагу М. Костомаров у спогадах про поета: “Поезія Шевченка – законна, люба донька давньої української поезії, сформованої у XVI-XVII віці, так само, як ця остання була такою ж донькою південноруської поезії, тієї далекої від нас поезії, про яку здогадливо можна судити зі “Слова про Ігорів похід”.

Навіть перейшовши через численні “Сади поетичні”, себто курси поетики, якими рясніли в той далекий час братські школи та колегіуми і зокрема Київська академія, де скрупульозно, детально, наче в школі китайського живопису (до речі, також “Саду”), пояснювалися секрети поетичного ремесла, починаючи від походження поезії, аж до віршів-лабіринтів, і списавши цілі “оберемки” гекзаметрів, невідомі поети залишили нам зразки блискучої співаної поезії:

Ах, Українонько, бідна годинонька тепер твоя:
Згинули козаки, добрії юнаки, ах, кров моя.
Где ж ви Дорошенки, где ж ви Хмельниченки, і ви Івани,
Смілії сотники, битні десятники і ви, гетьмани?
Кров ллється ріками, заслані трупами побитих поля,
На гетьманов голови вложила окови тяжка недоля.

Існують різні судження щодо використання Шевченком коломийкового вірша. Та, очевидно, безпосередній вплив тут також мали деякі поезії барокової доби, написані цим розміром. Ось, наприклад, поезія Антона Головатого (XVIII ст.):

Ей, годі нам журитися, пора перестати,
Дождалися од цариці за службу заплати:
Дала хліб-сіль і грамоти за вірнії служби,
Оттепер ми, милі браття, забудем всі нужди...

У віршах Шевченка ми часто натрапляємо на орнаментику і стилістику, притаманну для української барокової культури:

Праведная душе! Прийми мою мову,
Немудру та щиру. – Прийми, привітай!
Не кинь сиротою, як кинув діброви,
Прилини до мене хоть на одне слово
Та про Україну мені заспівай.

Чи не є цей урочистий пеан з посвяти Котляревському відлунням українського канту XVIII ст.:

Мати милосерда, ти єси ограда,
От лютаго врага злаго, хриниши мя всегда.
.....
На всякий час зову, в немощі воззову;
Воплем кріпким, Мати, тебе, чиста Діво, молю...
(Димитрій Туптало)

С. Людкевич звернув увагу на те, що поезії Шевченка притаманний імпровізаційний розвиток, вільне розгортання емоційно-смислового плину інформації. Але виникає й інша думка – чи не спробувати провести своєрідну паралель між композиційною будовою складних музичних форм і поемами Шевченка?

У Шевченка було вроджене, дуже сильне почуття композиції. У спогадах Є. Ганненка ми читаємо: “композитор він був чудовий”. До такого типу творчих індивідуальностей належав і Моцарт. Твір виношений, “написаний” уявою, без правок, легко лягав на папір.

У деяких поемах, зокрема в “Кавказі”, чітко простежуються елементи побудови сонатної форми, часом зі вступом, з експозицією, яка іноді включає у собі кілька самостійних тем, з побічною і заключною темами, з динамічною розробкою контрастних тем і узагальнюючою, синтезуючою кодою. Нас тримає в напрузі метроритмічна побудова твору, вільне застосування поліритмії. Динаміка, темп, ритм підказуються розвитком емоційно-смислової програми. Ми ніби чуємо яскраво оркестрову партитуру, де експресивне “tutti” оркестру змінюється надзвичайно тонкими, пластичними соло окремих інструментів.

Часто в музично-поетичну тканину твору яскравим контрастом вриваються іронічні, а то і саркастичні, часом ліричні цитати з фольклору, біблійні алюзії та літературні ремінісценції. Таке цитування, чи “колажування” притаманне симфонічній музиці XX століття, зокрема творам І. Стравінського, Д. Шостаковича, А. Шнітке, В. Сільвестрова.

Колись у своєму творі “Або-або” глибоко віруючий філософ-поет, данець, Серен Кіркеґор (Kierkegaard) сказав: “Що таке поет? Нещасна людина, яка носить у душі тяжкі муки, з устами створеними так, що крики і стогони, прориваючись крізь них, звучать, як прекрасна музика. І люди юрмляться довкола поета і кажуть йому: “Співай скоріше знову”, інакше кажучи – хай нові страждання мучать твою душу, тільки б уста залишалися тими ж, тому що зойк лякав би нас, а музика приємна”.

Майже одночасно з молодим предтечою екзистенціалізму, його ровесник, юний поет-філософ Тарас Шевченко, який, мов спаситель, передчував свій хрест, написав: “Я, як майстер, навчений не горем, а чимсь страшнішим, розповідаю себе людям, але розповісти вам те почуття, яким я тепер живу, вся моя горемайстерність безсила і нікчемна. Я страждав, відкривався, як братам, людям і молив принижено однієї, хоч холодної сльози, за море сліз кривавих – і ніхто не кинув жодної цілющої росинки на спалені вуста. Я застогнав, як у кільцях удава, – “він дуже гарно стогне”, – сказали вони...”

Шевченко – це трагічний портрет української нації, у якої недовіра, вироблена обставинами вікових зрад і політичних шахрайств, змінюється довірливістю дитини, яка, обпікаючи руки об вогненну квітку, все одно тягнеться до неї. Глибоку замкнутість, яка волає: “В цій широкій пустелі мені тісно, я сам, давить мене самотність”, затоплює така благодатна, щедра повінь таланту, яким можна наситити всі духовні пустелі всесвіту.

---

[1] Генріх Шютц (нім. Heinrich Schutz; 1585–1672) – німецький композитор і органіст раннього бароко.

[2] А. Ф. Серве – бельгійський віолончеліст (1807–1866); автор багатьох творів (три концерти, 16 фантазій, етюди, тощо).

[3] Тальоні, Марія (1804–1884) – італійська балерина, що наприкінці 1830-х років з великим успіхом гастролювала в Петербурзі.

[4] Джакомо Мейєрбер, “Роберт-диявол” (Robert le Diable, 1831) – опера французького періоду.

[5] Олександр фон Гумбольдт (1769–1859) – німецький вчений-енциклопедист, фізик, метеоролог, географ, зоолог і мандрівник, молодший брат вченого Вільгельма фон Гумбольдта.

“Тарас Григорович подарував їй “Кобзар” 1860 року з дарчим написом: “Глафірі Александровні Ракович. На пам’ять Т. Шевченко”.

Дев’ять нових прізвищ до “Шевченківської енциклопедії”

Володимир МЕЛЬНИЧЕНКО,
доктор історичних наук,
лавреат Національної премії України імені Тараса Шевченка

У попередні роки мені випала можливість запропонувати через тижневик “Слово Просвіти” кілька десятків нових імен і термінів до “Шевченківської енциклопедії”, вміщених затим окремим розділом у книзі[1]. Вважаю за необхідне продовжити цю роботу, виходячи з того, що, на мій погляд, необхідно представити в енциклопедії чи додатку до неї кожну постать, принаймні один раз означену Шевченком у творах і Щоденнику, листуванні та його дарчих написах, або причетну до поетової біографії. Важливо зауважити, що пропоновані матеріали не є класичними енциклопедичними статтями, а лише позначають нові теми для розгляду.

Лабзін Олександр Федорович (1766–1825) – відомий масон і містик-письменник, історик масонства, конференц-секретар (з 1799 року), віце-президент Академії мистецтв (1818–1822). Ця майже непомітна в шевченкознавстві постать, адже поет згадав Лабзіна побіжно лише раз, особливо демонструє моє переконання в тому, що кожне таке прізвище має знайти окрему лапідарну фіксацію у “Шевченківській енциклопедії”.

Отже, по чину. Дорогою з заслання в Петербург Шевченко вимушений був надовго затриматися в Нижньому Новгороді, де 6 листопада 1857 року занотував у Щоденнику про свій візит у дім доброго знайомого, управителя Нижньоновгородського соляного управління Миколи Якобі та цікаву розповідь його дружини Аграфени Миколаївни:

“...Вона розповіла мені про Лабзіна, про того самого конференц-секретаря Академії мистецтв, який запропонував Іллю Байкова, царського кучера, обрати почесним членом Академії, тому, що він ближче від Аракчеєва[2] до государя. За цей дотеп Аракчеєв вислав його в Симбірск[3], де він і помер на руках моєї шановної співрозмовниці”.

Ця неймовірна історія, що стала повчально-визначним історичним анекдотом, була викладена й Олександром Герценом, якого саме в той час читав Шевченко у “Полярной звезде”: “Президент Академії запропонував у почесні члени Аракчеєва. Лабзін запитав, у чому полягають заслуги графа по відношенню до мистецтв? Президент розгубився і відповів, що Аракчеєв – найближча людина до государя[4]. “Якщо ця причина достатня, то я пропоную кучера Іллю Байкова, – зауважив секретар, – він не лише близький до государя, але й сидить перед ним”“.

Між іншим, у приватному листі на початку 1822 року ректор Академії мистецтв з 1814-го Іван Мартос, який і вів академічну раду, розповів, як усе було насправді:

“В академічній раді, в присутності президента при призначенні в почесні любителі графа Кочубея, графа Аракчеєва і графа Гур’єва, коли мною висловлено було жаль, що Академія, за відсутності місця, не може мати своїм співчленом графа Остермана-Толстого[5], який, як уже відомо, опікується художниками, а при тім і близький до государя, він (Лабзін. – ***В. М.***) сказав сії слова: і Іллюшка близький до государя, то і його прийняти в члени...”[6].

Таким чином, як бачимо, в очевидній конкретиці можна дещо суттєво вточнити, втім, це не змінює правильності й точності давнього вибору мерзенної історичної фігури Аракчеєва в напоумлення потомкам. До речі, саме його переляканий Мартос запевнив, що Лабзін нібито “їх не лаяв”...

Наведена практично невідома інформація лише додає драматичності Шевченковому записові в Щоденнику, з якого випливає поетова повага до вчинку Лабзіна. Крім того, Тарас Григорович окремо відзначив: “*Мені приємно було чути, що цей чудовий містик-масон до самої могили зберіг незалежність думки і християнську незлобність”.*

Погодьтеся, що Лабзін Олександр Федорович заслуговує на скромну замітку в “Шевченківській енциклопедії”.

Мордовцева Ганна Никанорівна (1823–1885) – письменниця і фольклористка, не потрапила до “Шевченківської енциклопедії”, певно, за недоглядом, поготів, що в ній уміщено грунтовну статтю про її чоловіка – письменника й історика Мордовця (Мордовцева) Данила Лукича (1830–1905). Живучи в Саратові, Мордовцеви подружилися із засланим туди Миколою Костомаровим, у спогадах Данила Лукича зазначено:

“Костомаров дуже часто їздив до нас на дачу, за шість верст від Саратова, де ми проводили літо 1855 року... Згадую наші читання творів спільного українського улюбленця, безсмертного Т. Г. Шевченка, який у той час знаходився на засланні за Аральським морем”.

Познайомилася Ганна Мордовцева з Шевченком у вересні 1859 року в Петербурзі у Костомарова, де була разом із чоловіком. В академічному виданні висловлено припущення, що “очевидно, там поет і подарував Г. Н. Мордовцевій свій “Кобзар”“[7]. Це легко спростувати, адже йдеться про видання 1860 року з дарчим написом автора: *“Анне Никаноровне Мордовцевой на память. Автор. 4 февраля 1860 года”.* Насправді свою книгу Шевченко надіслав Ганні Мордовцевій у Саратов, очевидно, через Костомарова, про що той повідомляв у листі від 6 лютого 1860 року: “Вам надішлеться разом із тим від Шевченка “Кобзар”...”

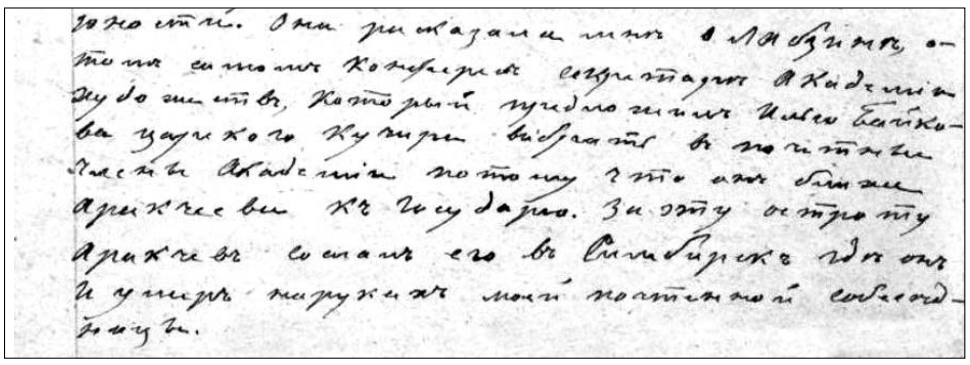

Запис у Щоденнику Т. Шевченка від 6 листопада 1857 року про О. Лабзіна

Ганна Никанорівна відповіла Шевченкові 5 березня 1860 року подячним листом, який розпочала своїм російськомовним віршем, у ньому запевняла поета, що серцем не позабуде ні пісень, ні слів його...

“Якби Ви бачили радість, яку зробила надіслана Вами мені книга, Ви втішилися б моєю радістю, як своєю доброю справою.

Живіть щасливо, наш дорогий Соловейко, і не осудіть, що стара ворона так недоладно прокаркала Вам своє спасибі”.

Зауважу, що Ганна Никанорівна була на дев’ять років молодшою від Тараса Григоровича, а згадка про Соловейка не могла не втішити поета. Певно, жінка була захоплена й схвильована віршем “Садок вишневий коло хати...”, вже надрукованим 1859 року, в якому соловейко згадується двічі, залишившись у світовій поезії живим уособленням-символом співучої, прекрасної України.

Повертаючись до листа, відправленого Шевченкові, відзначу наявність твердження про те, що його написав Данило Мордовець, додавши вірш дружини. Це не відповідає дійсності. Навпаки, Данило Лукич зробив лише коротку приписку: “Прошу прийняти і мій сердечний привіт, вельмишановний Тарасе Григоровичу. Д. Мордовцев”. Згодом він написав схвальну рецензію на Шевченкового “Кобзаря” 1860 року.

Заслугою Ганни Никанорівни стало те, що вона власноруч склала рукописний список у зошиті під назвою “Поезія Тараса Григоровича Шевченка 1847–1850, 1857–1859. А. Н. М”, в якому було вміщено й недруковані твори Кобзаря та деякі віршовані відгуки на його смерть, промови, виголошені на похороні в Петербурзі. Цей зошит зберігся в архіві Данила Мордовця, і Василь Доманицький користувався списком Мордовцевої (тепер невідомий) у підготовці до видання “Кобзаря” 1908 року, зробивши деякі виправлення й уточнення в тексті. Проте різночитання, яких немає в жодному з автографів Шевченка, не враховував, але подавав у примітках до редагованої ним книги. Скажімо, в примітках до поезії “Чого ти ходиш на могилу?..” з циклу “В казематі” вміщено два неврахованих Доманицьким рядки: “Калиночко червоная, / Світе мій ясний!” Можливо поетеса не втрималася після Шевченкових рядків: *“Зневажають червоную / Калину мою”* й додала їх, переписуючи, від себе? Сьогодні можна сказати, що Доманицький вчинив мудро, бо, хоча Шевченко звертався в своїх поезіях до калини майже сорок разів, лексему “калиночка” не вживав...

Разом із тим Доманицький повідомив Івана Франка, який готував двотомне видання творів Шевченка, що, на його думку, рукопис Мордовцевої – “це список з автографа, котрий Шевченко ще раз переглянув по тому, як його було описано. Тим-то й пояснюється багато нових, кращих варіантів, ніж відомі нам”. Певно Василь Доманицький взяв до уваги те, що на списку Ганни Мордовцевої було зафіксовано її рукою: “Списано в Санкт-Петербурзі у вересні 1859 р.”, тобто в період знайомства з Тарасом Шевченком. У листі до Василя Доманицького від 21 серпня 1907 року Іван Франко дякував йому “за звістку про мордовцівські поправки, тепер буду знати, яким оком дивитися на них”.

Це було вже через понад двадцять років опісля смерті Ганни Мордовцевої...

Псьол Тетяна Іванівна (1819–1858) – середня за віком із сестер Псьол – поетеси Олександри (1817–1887) і художниці Глафіри (1823–1886), з якими Шевченко познайомився в Яготині у жовтні 1843 року[8]. Всі вони – сироти й виховувалися в сім’ї князя Миколи Рєпніна під покровительством Варвари Рєпніної, втім, про Тетяну, на відміну від сестер, відсутня стаття в “Шевченківській енциклопедії”. Насправді в Яготині знали, що Тарас Григорович пам’ятав про молоду жінку, яка була лежачою хворою. В листі до Шевченка від 3 липня 1844 року Варвара Рєпніна писала: “Ми всі тут здорові, за виключенням бідної Тані, яка страшенно страждала... вона Вам кланяється”. Не забував передавати щирі поклони і Шевченко, навіть через кілька років із заслання, скажімо, в листі до Андрія Лизогуба з Орської фортеці від 1 лютого 1848 року просив: *“А Тетяні Іванівні як будете писать, то... од мене гарненько поклоніться”*; в листі до Варвари Рєпніної 29 лютого 1848-го засланець побажав: *“Хай зцілить її Господь”.* А через кілька рядків: *“Тетяні Іванівні моє найглибше шанування...”* У дописці Олександри Псьол до листа княжни Шевченкові на початку березня 1848 року йшлося навіть про таке: “За Вас так багато молиться сестер ваших по Христу і по хресту; в числі останніх назву лише сестру Таню; хай допоможе Вам Господь нести Ваш хрест так, як вона несе свій!”

Ракович Глафіра Олександрівна (1831–1899) – племінниця Василя Тарновського (старшого), сестра дружини Миколи Маркевича – Уляни Олександрівни, виховувалася в їхній сім’ї[9]. Згодом жила в Петербурзі у своєї родички Варвари Яківни Карташевської (1832–1902), з якою Шевченко познайомився після повернення з заслання 14 квітня 1858 року. Записав у Щоденнику: “*Увечері Грицько Галаган познайомив мене з чернігівськими землячками, з Карташевськими. Не манірні, милі, справжні землячки”.* Ці слова стосувалися й Глафіри Ракович (за рідкісним свідченням сучасника, “худенька до прозорості, екзальтована дворяночка”), яка мешкала тоді у Карташевських.

Саме у Варвари Карташевської поет познайомився на початку 1860 року з Ликерою Полусмак, яка служила її покоївкою. Про його нещасливе сватання до Ликери розповідалося в “Слові Просвіти”[10], а зараз хочу зосередити увагу на практично невідомому моменті призабутих спогадів Полусмак, які знайшов через півстоліття й опублікував під назвою “Шевченкова наречена” український мистецтвознавець Кость Широцький в “Літературно-науковому віснику” (1911. Т. 53. Кн. 2). Розповідаючи про те, хто, крім Шевченка, бував у Карташевських, вона назвала прізвище літературного критика Павла Васильовича Анненкова (1813–1887), кинувши побіжно: “Він женився на тій, що сватали за Шевченка”. Виявляється, “тією” була Глафіра Ракович, яка в лютому 1861 року вийшла заміж за Анненкова, що засвідчено, зокрема, у “Малоросійському родовіснику” Вадима Модзалевського.

Підтвердних документів щодо Ликериного натяку на те “сватівство” немає, принаймні найменших порухів із боку Шевченка таки не було. Втім, довіряти Полусмак можна, бо вона знала про домашні плани Карташевських і прямо вказувала, що “сватівство” випливало безпосередньо з сім’ї, можливо, такі надії лише плекала Варвара Яківна...

Нагадаю також, що Шевченко ще з початку 1840-х років, коли Глафірі ледь сповнилося десять літ, мимоволі зустрічався в Петербурзі з деякими членами великої родини Раковичів. Ось у щоденнику поетового знайомого, українського історика Миколи Маркевича зустрічаємо запис від 9 травня 1840 року про дружню вечерю в зв’язку з його від’їздом в Україну, на якій були понад 50 гостей, у тому числі молодий автор “Кобзаря”. В переліку гостей на першому місці стоять родичі: “Брати і кузен – Раковичі, Тарнавські”.

Немає жодної потреби занурюватися в цю тему, зате вважаю необхідним нарешті сказати про те, що невідпорно вимагає включення статті про Глафіру Ракович до “Шевченківської енциклопедії”. Річ у тому, що Тарас Григорович подарував їй “Кобзар” 1860 року з дарчим написом: *“Глафірі Александровні Ракович. На пам’ять Т. Шевченко”.*

Рибушкін Михайло Самсонович (1792–1849) – історик-краєзнавець, директор астраханських училищ, автор книги “Записки об Астрахани” (1841).

Дорогою з заслання в Петербург Шев-

ченко найперше прибув 5 серпня 1857 року в Астрахань, а вже 9 серпня записав у Щоденнику: *“З чуток знаю я про існування книги під назвою “Опис міста Астрахані”. Але про придбання її тут, на місці, й думати нічого... А якби впору мати тепер у руках цю книгу...”*

Йшлося про згадане видання Михайла Рибушкіна 1841 року. Тарас Григорович навіть відвідав 12 серпня Астраханську публічну бібліотеку, але *“бібліотекар... сказав мені, що книги Рибушкіна “Опис міста Астрахані” в даний час в бібліотеці немає, вона знаходиться у бухгалтера громадського піклування Васильєва”*. Наступного дня Шевченко відправився в бібліотеку, *“тому що бухгалтер Васильєв учора сам обіцяв мені представити книгу в бібліотеку...”* Прийшов учорашній засланець не з пустими руками, а *“з клаптиком паперу й кусочком олівця... для читання”*.

Проте Васильєв так і не з’явився, а 14 серпня поет знову попрямував до бібліотеки, втім, вона виявилася закритою. Вже спересердя Шевченко записав у Щоденнику: *“І що мені цей Рибочкін так зав’яз у зубах”*...

Історія, котра переконливо свідчить, що Тарас Григорович очевидно зацікавився книгою Михайла Рибушкіна. Менше ніж через два місяці, Шевченко з інтересом познайомився з книгою краєзнавця Миколи Храмцовського з історії Нижнього Новгорода, в якому тоді перебував. У Щоденнику відзначив 9 жовтня: *“Книга хороша й достатньо знайомить з історією краю та міста”*. Справедливо, що в “Шевченківській енциклопедії” є замітка Григорія Зленка про Миколу Храмцовського; на лапідарну згадку заслуговує і Михайло Рибушкін.

Родаков Павло Іванович (роки життя невідомі) – невідомо також і те, чому він не потрапив до “Шевченківської енциклопедії”.

Вперше про Родакова згадала в зашифрованому вигляді Варвара Рєпніна, яка розповіла Шевченковому біографу Михайлу Чалому стосовно тривожного для поета кінця березня – початку квітня 1847 року: “Ще як тільки рознеслася чутка по Полтавській губернії про арешт Шевченка, що мав відбутися, багато хто з поміщиків, поклонників поета, дуже стривожились. Один навіть із дрібномаєтних дворян, який жив недалеко від Яготина, такий собі Р-в, хотів вивезти Шевченка за кордон під виглядом свого слуги і з цією метою розшукував його у різних поміщиків; був, між іншим, і у Рєпніних”.

Минуло сто років, і лавреат Шевченківської премії (1980) Петро Жур (1914–2002) у книзі “Дума про Огонь” (1985) скромно повідомив:

“Нам пощастило встановити, хто був тією благородною людиною, яка поривалася врятувати поета. Це був не хто інший, як двадцятитрьохлітній дрібномаєтний дворянин, сусід Рєпніних, артилерійський офіцер Павло Іванович Родаков, син майора, учасника Вітчизняної війни 1812 року, звільненого у відставку “через рани”. Інших Родакових в Яготині та його околицях тоді не було”.

За цим висновком – серйозні пошуки в Полтавському обласному державному архіві та Центральному державному історичному архіві СРСР у Москві...

Ще через півтора десятиліття Петро Жур вніс цей прецікавий факт у свій славнозвісний літопис життя і творчості Тараса Шевченка “Труди і дні Кобзаря”, що вийшов українською мовою вже після його смерті[11]. Передмову до цього видання написав відомий шевченкознавець Микола Павлюк (1934–2011), який одразу привернув увагу дослідників і шанувальників поета до виняткової з’яви Павла Родакова у духовно-біографічному просторі Кобзаря: “...І тепер, завдяки П. Журові, згадка про цю благородну людину заслужено входить у Шевченкову біографію”.

Та не сталося так, як гадалося... Хоча “Труди і дні Кобзаря” справедливо включено до завершального тому (2014) Повного зібрання творів Тараса Шевченка у дванадцяти томах, прізвище Павла Родакова залишилося, на жаль, лише на сторінках легендарної праці Петра Жура...

Цікаво було б дізнатися, як склалося життя Павла Івановича, котрий міг дожити й до рубежа нового, XX століття... Захоплює подих від буйних уявлень, марева фантазій і “наукового, розумового думання” (Іван Франко) стосовно того, що було б, якби цей неймовірний, авантюрний план Родакова збувся... Не лише біографія Шевченка, а й історія України були б інакшими...

Втім, пропоную всього-на-всього зафіксувати прізвище Павла Родакова в енциклопедії.

Скірмунт Гелена (1827–1874) – художниця і меценатка, близька знайома Шевченкового товариша, польського історика і художника Броніслава Залеського (1820–1880). З цією жінкою Тарас Григорович не тільки не був знайомий, але й не бачив її. Проте стаття в “Шевченківській енциклопедії” про неї необхідна і ось чому.

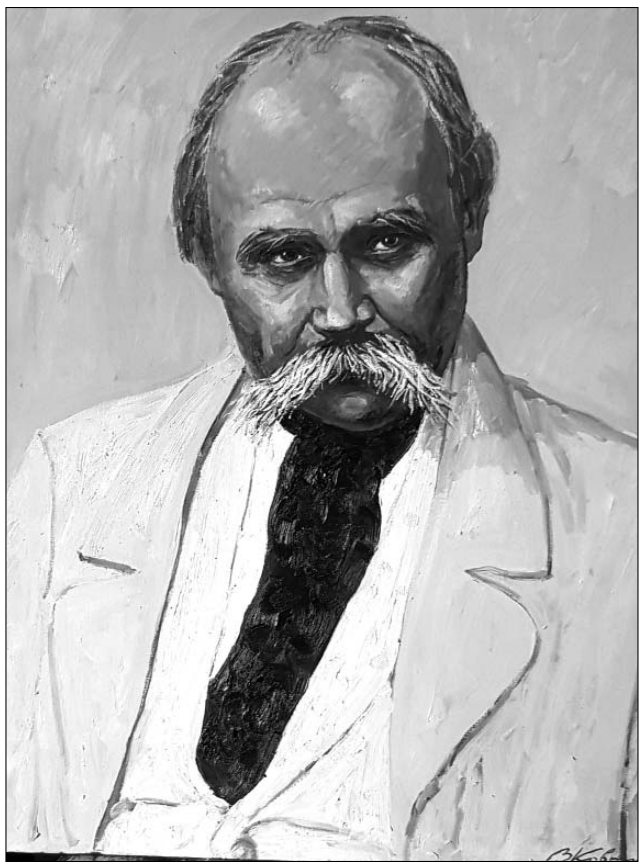

В. Ковтун. Портрет Т. Шевченка. 2024 р.

У листі від 15 вересня 1857 року до Шевченка, який якраз прибув у Нижній Новгород, Залеський писав: “Є у мене тут, тобто в Литві, знайома жінка з дивовижно розвинутим естетичним почуттям, пристрасна любителька мистецтва... Я її послав дві перші сепії – “Дочка хіоського гончаря” та сцену з “Казарм”...”[12]. Залеський повідомляв, що художниця придбала ці Шевченкові малюнки (нині невідомі), і, високо їх оцінивши, відзначила “чудовий талант” автора.

Шевченко зацікавився, про що написав товаришеві з Нижнього Новгорода 18 жовтня 1857 року, і хоча цей лист не зберігся, з відповіді Залеського від 5 листопада дізнаємося, що він готовий був запросити поета до себе в гості та познайомити з “теплими серцями, які знають тебе і люблять”: “...Я би повіз тебе до моєї знайомої, про яку ти так прекрасно мені пишеш... Ти хочеш знати її ім’я і прізвище? Імена нічому не вчать, але ж я не хочу залишити бажання твого не виконаним[13]. Ця прекрасна жінка, по імені Олена Скірмунт ще молода, багата, вона отримала вельми дбайливе виховання. Чоловік у неї молодий і тямущий, якого вона любить і поважає. Натура Олени трохи ексцентрична...” Втім, головне в тому, що Скірмунт — “чиста, пряма, мисляча жінка, яка відчуває і любить все витончене”.

З цього приводу Шевченко занотував у Щоденнику 15 листопада:

“Отримав лист від мого милого Броніслава... Рекомендує мені якусь-то свою приятельку Олену Скірмонд, любительку витончених мистецтв, мрійницю і взагалі жінку ексцентричну”.

Докладна біографія Гелени Скірмунт міститься в польськомовній книзі Броніслава Залеського “Життя литвинки” (1876), написаній на основі її щоденника та листів.

Отже, Шевченків приятель сам і показав, що насправді імена багато чому вчать... На мій погляд, особливо ті, які достойні енциклопедичної згадки.

Соколовський Федір Іванович (роки життя невідомі) – з цим персонажем у шевченкознавстві рідкісна плутанина.

Скажімо, серед академічного переліку дарчих написів Тараса Шевченка на “Кобзарі” 1840 року на другому місці після Григорія Квітки-Основ’яненка стоїть такий: *“На память Федору Ивановичу Соколовскому. Т. Шевченко”*. В академічному коментарі сказано, що це земляк поета, з яким він спілкувався в Петербурзі на початку 1840-х років, із посиланням на Шевченків запис у Щоденнику від 2 липня 1857 року[14]. Справді, того дня засланець мимохідь згадав у Щоденнику свого земляка *“такого собі Соколовського”*. З урахуванням відсутності повнішої інформації було б достатньо і цієї...

Проте в коментарі до згаданого щоденникового запису в 5-му томі того ж академічного видання, виданого того ж року, подана зовсім інша інформація: “Соколовський Микола Павлович – поручик лейб-гвардії уланського полку. Шевченко познайомився з ним на початку 40-х років і 1842 р. намалював його портрет”. У 5-му томі “Шевченківської енциклопедії” є стаття “Соколовського Миколи Павловича портрет”, в якій підтверджено, що саме “про земляка М. Соколовського Шевченко згадав у Щоденнику 2 липня 1857 року”[15]. Напевно, так і було...

Виходить, що Шевченко зробив дарчий напис іншій людині. Хто він Федір Іванович Соколовський?

Фрейман Микола Осипович ([1829]–1892) – у 1878 році визначений на службу до Міністерства внутрішніх справ з відрядженням у Санкт-Петербурзький цензурний комітет. На початку грудня 1879 року призначений цензором. Статський радник.

Лапідарна розповідь в енциклопедичному форматі про цензорів Шевченкових текстів не є моєю забаганкою. Скажімо, в “Шевченківській енциклопедії” вміщено статті про поетових сучасників-цензорів авторства Григорія Зленка про Спиридона Палаузова та Василя Бородіна про Олександра Тройницького.

Варто зафіксувати ще кілька прізвищ осіб, які цензурували Шевченкові твори та публікації про нього, зокрема, після смерті поета, в XIX та початку XX століття. Ідеться насамперед про цензорів-аналітиків, які глибоко розуміли талант українського Кобзаря та його могутній сучасний вплив на живих і майбутній – на ненарожденних земляків. І тут, очевидно, не обійти Фреймана, котрий вважав Шевченка “чудово талановитим і оригінальним малоросійським поетом”, відзначивши, що після виходу “Кобзаря” істі українці зробили цю назву його власним іменем і в ньому втілили “ідею можливості існування самостійної малоросійської літератури”.

Тим і був особливо небезпечний Фрейман із письмовими вироками якого неодмінно погоджувався Петербурзький цензурний комітет. Наприклад, у вересні 1891 року Фрейман рішуче виступив проти публікації брошури з Шевченковими творами – поемою “Катерина” та віршем “Перебендя”, що негайно було підтримано: “Комітет цілком поділяє погляд цензора. Українофільські тенденції Шевченка надто відомі, як і його вплив на Малоросію у сепаратистському напрямку”.

Постійно прислухалися і до Фреймановых оцінок тогочасної прогресивної літератури про Кобзаря – вельми показовою стала його доповідь від 6 квітня 1888 року щодо статті української громадської і державної діячки Софії Русової (1856–1940) “Декілька слів про поезію Шевченка” для Херсонського літературного збірника “Степ”, в якій цензор заявив, що, спираючись на Шевченкові твори, “авторка відокремлює Україну від Росії, з якою вона злилася в нероздільне ціле ще з часу царя Олексія Михайловича”. За висновком Фреймана, стаття Софії Русової містить “образу гідності російській національності за небувале гноблення України”. Затятий цензор закликав заборонити весь збірник, що й було зроблено.

Наступного року Фрейман виступив проти публікації статті письменника й журналіста Андрія Заріна “Тарас Григорович Шевченко”, приуроченої до 75-річчя з дня народження Кобзаря, вказавши, що автор фактично намагається втілити його задум – “відродити духовне життя Малоросії... нагадуючи славний час самостійності...”: “...Виникає принципове питання про те, чи доцільно вшановувати пам’ять хоч і справді обдарованого поета, втім, не раз скомпрометованого в політичному відношенні. Чи не буде подібне вшанування поблажкою вимогам, які заявляють українофіли на явну шкоду інтересам російської національності?”

В результаті, у точній відповідності з пропозицією Фреймана, було дозволено опублікувати лише портрет Шевченка.

Як на мене, необхідно залишати енциклопедичні зарубки в інтелектуальній пам’яті нових поколінь щодо недурних, але ворожих імперських цензорів Шевченкових творів.

---

[1] Мельниченко В. 80 імен і термінів до “Шевченківської енциклопедії” / Подробиці Шевченкового життя. Київ : Либідь, 2021. С. 458–520.

[2] Олексій Аракчеєв (1769–1834) – військовий міністр (1808–1810), затим голова департаменту військових справ Державної ради, його зловісна політика відома в історії під назвою “аракчеєвщини” – сиріч поліцейського деспотизму, тупої вояччини, бездушної муштри, жорстокого придушення селянства.

[3] Насправді Лабзіна заслали за півтори тисячі верст у повітове містечко Сенгилей Симбірської губернії, а помер він у Симбірську.

[4] Йшлося про те, що царедворець Аракчеєв був фаворитом Олександра I.

[5] Остерман-Толстой Олександр Іванович (1770–1857) – граф, з 1814 року генерал-ад’ютант Олександра I.

[6] Киевская старина. 1896. №6. С. 360–361.

[7] Тарас Шевченко. Повне зібрання творів у дванадцяти томах. Т. 6. Київ : Наукова думка, 2003. С. 555.

[8] Докладно див.: Мельниченко В. Тарас Шевченко: “То от вам “свяченая вода”; написано панночкою та ще й хорошою...” // Слово Просвіти. 2023. 26 жовтня – 1 листопада.

[9] Мені вже доводилося пропонувати прізвище цієї жінки зі старовинного козацького роду до “Шевченківської енциклопедії”, але вдалося зібрати більше інформації про неї.

[10] Мельниченко В. Тарас Шевченко: “Одружіть Ликерю з Тарасом...” // Слово Просвіти. 2020. 16–22 липня.

[11] Жур П. Труди і дні Кобзаря. Київ : Дніпро, 2003. С. 154.

[12] Броніслав Залеський був посередником у поширенні та реалізації Шевченкових малюнків.

[13] Повновага, всебічна характеристика жінки займає майже половину великого листа й у друкованому вигляді становить близько 40 рядків.

[14] Тарас Шевченко. Повне зібрання творів у дванадцяти томах. Т. 6. С. 546.

[15] Шевченківська енциклопедія в 6 т. Т. 5. Київ, 2015. С. 881.

“Прийом відчуження у виставі створює живий інтерактивний місток у спілкуванні між глядачем та акторами”.

Хід королеви

Ангеліна ВЕЛИКА
Фото із сайту театру

У столичному театрі імені Івана Франка відбулась прем’єра вистави “Марія Стюарт” за п’єсою Фрідріха Шиллера. Переклад з німецької здійснив Юрій Корецький.

“Марія Стюарт” у постановці Івана Уривського – це позачасова історія про внутрішній конфлікт людини між совістю і підлістю, гідністю і зрадою, милосердям та жорстокістю. Між сваволею та людяністю. Про вибір, котрий ми робимо щодня, тим самим обираючи долю, шлях та власне майбуття.

Трагедія починається з комічної увертюри у виконанні Івана Шарана. Його герой на ім’я Хтось кмітливо імпровізує з глядачами, невибагливо прохаючи чашечку кави та шукаючи своє місце у залі. Герой нагадує дивакуватого коміка, що інтригує метафоричною притчею про трьох звірів: смиренного віслюка, агресивного лева та мудрого дракона. Комедіант порівнює звірів зі станами людської свідомості. Віслюк живе у просторі страждання, лев у просторі вічної боротьби, а дракон літає у просторі творення і дарує людям унікальну творчість.

Кмітливий блазень пропонує поглянути на світ монархів під кутом зору притчі і дізнатися, чи є там місце величним драконам, чи в королівстві живуть самі лише леви та покірні віслюки.

Двоповерхова конструкція з металу та скла (художник-постановник Петро Богомазов) нагадує великий акваріум, камеру, де за скляними вітражами ув’язнено Марію Стюарт (Анжеліка Савченко). У простому не королівському вбранні вона позує, немов закам’яніла статуя, з електронним браслетом на нозі. Погляд королеви тьмяний і понурий. Здається, що вона вже мертва чи напівмертва, її пластика повільна, загальмована. Стюарт схожа на сонну муху, що ніяк не прокинеться від довгої зимової сплячки. Мініатюрна дівчинка з довгими рудими кучерями, красива порцелянова лялька з вишуканими манерами та граційними рухами. Маючи вольове нутро, Стюарт завжди залишається непереможною і становить загрозу та острах для ворогів. Серце королеви зайняте лише одним чоловіком – Лейстером. Саме його вона покохала ще у юні роки, але чоловік обрав кар’єру і перспективи на противагу коханню.

Любов залишила слід у серці Стюарт, і попри всі перешкоди, імператриця сподівається на допомогу Лейстера. Не тому, що вірить у нього, боїться і жадає порятунку, а тому, що чекає проявів до неї як до коханої жінки та воліє саме його втручання у долю. Ставши заручницею влади, почестей і власної корони, Марія готова зректися всього заради правди та істини, заради кохання, але добре розуміє, що це неприпустима розкіш для королеви. І тому Стюарт гідно і велично витримує усі свої випробування, відсторонено і холодно дивлячись в обличчя фатуму, сміливо і непокірно танцює і сміється ворогам на зло.

Одяг героїв у першій дії не схожий на королівський. Сірі непоказні сорочки, штани, жакети, шорти та спідниці, відсутність гриму натякають на те, що події відбуваються в наш час, з такими ж звичайними людьми, як і ми. Навіть герой на ім’я Хтось, вийшовши на сцену із глядацького залу в чудернацьких брюках, кольорових окулярах і з пухнастим светром у руці, органічно вписався у сценічний простір. Немов вірний королівський пес, одвічний слуга, блазень при дворі королеви – Хтось впевнено і відчайдушно, з гумором та іронією захищає права своєї володарки. Від самого початку вистави і аж до її завершення блазень залишається найближчим другом та побратимом Стюарт, а перед стратою жінки ще й її духівником, відпускаючи королеві останній гріх — любов і довіру до Лейстера.

На даху скляної камери розташований трон королеви Єлизавети. Імператриця (Тетяна Міхіна) з’являється в оточенні свити. Статна, висока з залізною королівською поставою і аристократичною грацією жінка впевнено і велично тримається на троні. Поруч із королевою – вірний і надійний фаворит Лейстер. З чоловіком її пов’язують не лише державні справи, але й любовний зв’язок. Герой рішуче і виважено впливає на рішення імператриці, нав’язуючи їй зустріч зі Стюарт, цим самим наражаючи Єлизавету на небезпеку. Королева розуміє, що це ризиковий вчинок, та бажання возвеличитись над суперницею, вказати бідолашній місце, відчути себе переможницею у жіночому двобої підбурюють Єлизавету до рішучих дій.

Лейстер (Акмал Гурєзов) – холодний, виважений та обережний чоловік. З усіма придворними він поводить себе вкрай делікатно і стримано. Герой, неначе сірий кардинал, приймає всі важливі рішення і водночас зостається поза увагою публіки. Ще замолоду він покохав Стюарт і проміняв її на статус і владу, обравши стосунки з Єлизаветою. Його серце остаточно стало черствим і холодним, а розум гострим і прорахованим. За міцною статурою, приємною зовнішністю та лицарськими манерами герой вдало приховує підступні мотиви на одержиме бажання тримати владу у своїх руках та контролювати її абсолютно. Заради цього чоловік хитро і майстерно використовує стосунки з Єлизаветою, тим самим принижуючи королеву як жінку.

Мортімер (Віталій Ажнов) – послідовник та суперник Лейстера за серце кролеви. Молодий, завзятий, недосвідчений юнак, палко і фанатично намагається увійти до списку фаворитів королеви. Хлопець з голим торсом здіймається на вершину металевої конструкції до трону королеви, спокушаючи її молодістю та красою, на що у відповідь одержує від Єлизавети неоднозначні натяки інтимного характеру та таємне доручення вбити Марію Стюарт.

Зустрівшись з Марією, юнак втрачає голову від жіночих чар королеви та палко бажає служити жінці, аби звільнити її з кайданів, щоб та посіла місце Єлизавети. У запалі почуттів юнак пропонує королеві втечу, однак Стюарт відмовляє хлопцю, віддаючись у руки фатуму.

Втративши надію і сенс на існування, Мортімер підіймається нагору металевої споруди і одягає на себе чорний мішок, зводячи рахунки з життям та промовляючи останній монолог про кохання до Стюарт. Внизу з’являється гардеробна кімната, де розвішані чорні чохли для одягу, немов символи використаних ресурсів, покійників, що віддали своє життя задля безпеки імператриці.

Кульмінацією вистави є зустріч королев. Немов двох непримиримих фортець, жодну з яких неможливо узяти штурмом. За зовнішнім спокоєм Єлизавети приховані страх невпевненості, комплекси меншовартості перед постаттю Стюарт. Марія ж хитрощами та маніпуляціями намагалась знайти ключик до серця суперниці. Обидві володарки поводяться вкрай неприродньо, їхні рухи гострі і нервові, погляд і мова уривчаста і напружена. Здається, що жінки – це альтер его одна одної. Однак внутрішня сила Марії взяла гору над зовнішньою владою Єлизавети. Королева тремтіла від непереможних енергій суперниці. Гідність тримати корону навіть перед страхом страти притаманні Стюарт. І попри всі приниження, які зривались з вуст Єлизавети, Марія була непорушна, не опустивши голову, вона нагадала суперниці її нелегітимне походження, не боячись фатальних наслідків для себе.

Зустріч остаточно зламала дух і впевненість Єлизавети. У другій дії героїня постає перед глядачем у спідній білизні. По тілу королеви проходить струм і змушує здригатись від страху. Обличчя бліде, голос істерично надривний. Здається, що королева от-от втратить зв’язок із реальністю і збожеволіє. До неї дійшли чутки про зраду Лейстера з Марією. Героїня нагадує повію, яку цинічно використали і покинули, насміхаючись з неї.

Усі, окрім Єлизавети, з’являються на початку другої дії на авансцені у вишуканих королівських шатах. На обличчях акторів білі маски з гриму, а на головах – розкішні барокові перуки. Вони нагадують порцелянових ляльок у руках, а радше у голові Єлизавети. Присутність героїв навколо королеви схожа на дошкульні параноїдальні думки, що гудуть у її голові. Єлизавета стоїть без одягу, босоніж, без перуки, а її грим розтікся чорними струмками по обличчю. Жінка у відчаї тікає зі сцени, вимикаючи світло. Королева зупинила гру, щоб прийняти рішення. Після недовгої паузи вона повертається на кін у розкішній сукні та короні, проголосивши публічно страшний вирок. Поставивши крапку в історії та взявши реванш як королева і як жінка.

Стюарт приймає звістку про смерть гідно – як звільнення від зради, від життя, сповненого підступів і чвар. Як і належить королеві, вона розважається і бенкетує перед стратою. А у фіналі дивиться в очі Лейстеру, що прийшов за нею з мечем.

За склом тюремної камери з’являються королеви – дві жінки: безголова статуя – образ мертвої Марії Стюарт – і Єлизавета в чорній масці і чорних рукавичках. Сховавши обличчя, королева-злодійка опиняється у в’язниці власного страху і гріха. Її руки стукають об скло, намагаючись розбити його та знайти вихід із в’язниці. Камеру заповнює густий отруйний газ, що душить і поволі вбиває Єлизавету.

Прийом відчуження у виставі, який використовує режисер за допомогою образу Блазня, створює живий інтерактивний місток у спілкуванні між глядачем та акторами, дозволяє подивитись на дійство під кутом зору гри у самій грі, відсторонено, ніби продовження притчі, яку розповів на початку Хтось. Самі герої стають заручниками гри, в яку грають, і виходу з неї не знаходять, тому що королівська система диктує свої жорстокі правила, в яких немає жодних компромісів.

Тож питання залишається відкритим: як стати драконом, жити і творити у просторі творення без війн та чвар і не опускатись у простір боротьби і страждання. І чи є місце людським слабкостям у королівських палацах?

“Мистецька фортеця”

19 травня пройшов черговий захід у межах Українського арт-хабу “Мистецька фортеця” – проєкту Міністерства культури та інформаційної політики України.

У рамках фестивалю KharkivMusicFest відбулася прем’єра “Пташиного концерту”, який підготували артисти Харківського національного академічного Театру опери та балету імені М. В. Лисенка. До нього увійшли два цікавих твори: один із найвідоміших опусів композитора доби бароко Г. Телемана “Канаркова кантата”, а також сюїта провідного італійського композитора-симфоніста XX століття О. Респігі “Птахи”.

Кантата була представлена у форматі семістейдж-вистави з мізансценами, танцями, костюмами та оркестром, але без громіздких декорацій. Постановники зробили подіум-кімнату головної героїні, у ролі якої – лавреатка міжнародних конкурсів Юлія Антонова. Друга прем’єра – сюїта “Птахи” О. Респігі. Цей невеликий за обсягом твір трансформує п’ять композицій XVII та XVIII ст. для клавесина чи лютні у новий чарівний оркестровий твір зі спеціально створеним відеоконтентом.

Обидва твори прозвучали у виконанні симфонічного оркестру “Схід Опера” під орудою заслуженого діяча мистецтв України Юрія Яковенка. Режисер – заслужений діяч мистецтв України Армен Калоян.

За матеріалами МКІП

У полоні внутрішніх демонів

Новий погляд на всесвітньовідомий твір представили у Національному академічному драматичному театрі імені Лесі Українки. Нещодавно тут відбулася прем’єра трагедії “Отелло” Вільяма Шекспіра.

Едуард ОВЧАРЕНКО
Фото із сайту театру

– “Отелло” – історія про недовіру. Непевність, сумніви генерала діючого війська щодо свого оточення, описана Шекспіром, висвітлює якусь глибинну деструкцію в суспільстві та у взаєминах з близькими людьми, – зазначив режисер-постановник вистави **Давид Петросян.** – Важливо, що події п’єси починаються з перемоги у війні. Одразу після неї один із героїв намагається вибити собі місце під сонцем – шляхом інтриг, наклепів, підбурювання суспільства. І, власне, жертвою цієї майстерно розіграної партії стає генерал, який цю перемогу здобув. Я не хочу говорити, що сьогодні ця історія пророча, але це серйозне попередження, привід замислитися над проблемою довіри одне до одного і над тим, які випробування чекають нас після Перемоги.

Але це лише перший план цієї історії, адже твори Шекспіра поліфонічні, багатошарові, в них чимало алюзій. Для мене, наприклад, цікавішими за побутові чи політичні конфлікти є зіткнення різних проявів людської природи. Тут це відбувається на екзистенційному рівні. Отелло конфліктує не з іншими героями, а з самим собою. Битва відбувається всередині людини: довіряти чи не довіряти? До речі, у деяких інтерпретаціях Яго перекладають як Ego. Тобто, можна сказати, що він є частиною самого Отелло – уособленням не найкращих рис людської сутності. У той час як Дездемона висвітлює людські чесноти, високі ідеали, які також присутні в Отелло... Тож можна сказати, що це боротьба головного героя зі своїми внутрішніми демонами.

А ось що розповіли виконавці головних ролей.

Олександр Яцентюк, виконавець ролі Отелло:

“Взяти участь у цьому проєкті мене запросив Давид Петросян. Нас познайомив актор Театру Франка Іван Шаран на одному з заходів. Погодився на цю роботу, бо вже бачив деякі роботи Давида. Треба було зрозуміти, якими категоріями він мислить. Він великий експериментатор, багато чого хоче спробувати, а в кінці залишається лише найцікавіше.

З Петросяном цікаво працювати. У якийсь момент він дає акторові багато повітря для того, щоб подивитися на нього. Пропонує щось нове, аби побачити, як у нього це виходить. Так крок за кроком ми вивчали один одного. Знайомство відбулося. Для мене це був хороший період з погляду нових відкриттів.

У кожній ролі завжди є частина тебе. Питання в тому, що нового ти знайшов і чи встигло воно прижитися у твоєму організмі стосовно тієї чи іншої ролі. В Отелло є десь 10-15 відсотків мого досвіду, який я зміг трансформувати, щоб це не був саме я, а міг мислити його категоріями. Ще коли навчався в університеті, багато працював над цією п’єсою. Напевно, це допомогло в новій роботі. Не витрачав багато часу, щоб розібратися детально.

Як запрошений артист прийшов у вже готову команду. Інколи буває важко інтегруватися в такий простір. А цього разу у нас швидко склалися щирі, дружелюбні стосунки. Не доводилося відволікатися від роботи через якісь особисті непорозуміння. Акторська етика в Театрі Лесі Українки на високому рівні.

У мене не такий великий досвід роботи в театрі. Це було сім років тому, до того ж в іншій країні. Тож я мав велику перерву. Розумію, що в цю роботу можна буде ще багато чого привнести. Вважаю, що не можна себе фіксувати на якійсь точці, коли здається, що все виходить і вже все добре. Вистава має рости, і абсолютну досконалість можна бачити лише десь далеко в перспективі і до неї тягнутися. Проте, думаю, що кожного наступного разу вистава ставатиме кращою.

У Давида Петросяна було зіткнення кількох театрів – психологічного і пластичного. Наскільки це вдалося – має судити глядач. Один із театрознавців відзначив документальне існування Отелло на сцені у цій виставі. І попросив, щоб ця документальність нікуди не зникала, бо вона працює на загальний меседж.

Потрібно цю виставу довести до високого рівня, щоб на неї ходили глядачі. Думаю, час розставить усе на свої місця. А якщо все складеться добре, то в майбутньому можна розглядати інші варіанти співпраці з Театром Лесі Українки.

Зараз маю два нових проєкти в кіно, до яких готуюся”.

Олександр Форманчук, народний артист України, виконавець ролі Яго:

“Колись давно мене запрошував до Театру Лесі Українки Кирило Кашліков на роль Тібальда. У нього була ідея поставити виставу “Ромео і Джульєтта”. За його задумом ролі Монтеккі мали виконувати актори з цього театру, а Капулетті – з Театру Франка. Одні б розмовляли російською мовою, інші – українською. Але тоді не зрослося.

А цього разу на роль Яго мене запросив режисер Давид Петросян. Першою виставою, яку Давид ставив у Театрі Франка, була “Земля” за Ольгою Кобилянською. Там я грав старшого сина Михайла, а моя дружина Ксенія Баша – мою кохану Анну. Минулого року він задіяв мене у виставі “Візит”. І ось запросив на нову постановку.

Давид – надзвичайно талановитий режисер, плідний, думаючий. Він багато читає, багато дивиться, неординарно мислить. Активно шукає драматургію для нових постановок. Стежить за літературними новинками, які виходять у світ як в Україні, так і за кордоном. Давид вміє ризикувати у своїх постановках. Але цей ризик завжди вишуканий, вивірений і красивий. Він уміє дихати сучасним світом і бути глибоким.

Роль Яго стала для мене несподіванкою. Бо я вже 20 років граю героїв соціальних, переважно позитивних персонажів. Але загалом ця ідея дуже сподобалася. Зрозумів, що це для мене виклик. А я люблю виклики.

Персонажа варто вивчати з усіх можливих аспектів. На мою думку, якщо ти його виправдовуєш суто як адвокат, то зачиняєш інші двері. Бо дивишся лише під одним кутом – адвоката, захисника цієї ролі. Ти можеш дивитися і з лави присяжних, і як адвокат, і як прокурор, і як обвинувачувана сторона.

Будь-який персонаж – це людина, яка має певні вади, свої домінанти. Одна людина віддає у діях перевагу негативу, інша – позитиву.

Мій персонаж абсолютно точно прописаний чорним по-білому. Він каже: “Я буду мститися”, – свідомо обирає позицію помсти. При цьому інші про нього кажуть – благородний Яго, благородний воїн, чесний. Ніхто не говорить нічого лихого.

І в той момент, коли Отелло призначає лейтенантом не Яго, того з’їдає жовч. Він каже: “Ні. Так не буде. Ти будеш за це відповідати і будеш шкодувати. А я дивитимуся, як ти мучишся”. Це абсолютно свідомий вчинок дорослої людини, яка вже не може сказати: “Ой, вибачте, я не знав, що це погано”. То яким адвокатом цього персонажа можна бути? Він обрав підлі дії нищити людей, їхні долі...

Працювати в колективі Театру Лесі Українки було чудово. Приходив до театру і одразу – в репетиційний клас. Виходив звідти лише на 10-хвилинну перерву випити кави. Потім знову біг на репетиції. Загалом була творча, робоча атмосфера.

В образі Яго нічого змінювати не планую. Просто буду, як кажуть у нашій професії, відточувати і витончувати. Починається період нюансів. Під час цього етапу робиш те, що не завжди можеш зробити на репетиціях.

Коли чільно проходиш роль, то з’являється зовсім інший післясмак, зовсім інше відчуття лінійності і безперервності персонажа. Деякі речі приходять самі, невимушено. Ти думаєш, фантазуєш, як зробити краще. А вже персонаж сам тебе підганяє і диктує, що треба робити. І в цьому процесі головне не впустити, не прозівати, а довіритися простору.

Ти можеш так замкнутися, на чомусь зациклитися і не побачити, що тобі пропонує твій простір – живе середовище нашого світу, яке відгукується в кожному імпульсі нашого серцебиття. Є речі, які виникають спонтанно і спонтанно закликають у подорож. Якщо ти йдеш за цим імпульсом, довіряючи йому, плюс підтримуєш свого персонажа, то можеш відкрити для себе багато речей. Відкривати у кожній виставі такі можливості, про які ти не міг навіть подувати.

Я продовжую зніматися у телевізійному проєкті “Код”, але нічим новим себе поки не займаю. Тому що у мене маленька донечка, їй тільки чотири місяці. Хочу більше часу присвятити сім’ї. Коли випускали “Отелло”, то я майже її не бачив. Приходив пізно, коли вони вже спали, а прокидався ще тоді, коли доця спала. Мені їх сильно бракувало”.

Юрій Дяк, заслужений артист України, виконавець ролі Кассіо:

“Уперше прочитав трагедію “Отелло” ще у студентські роки. Звісно ж, перечитав її перед початком роботи над новою виставою. Це історія, яка буде актуальною завжди, – заздрощі, ревнощі.

З режисером Давидом Петросяном працював уперше. Це цінний досвід. За два з половиною – три місяці ми мали зробити виставу. Цікавим був його підхід до роботи. Також корисно було спостерігати за тим, що робить Давид, бо я теж маю досвід режисури. Цікаво дивитися, як він будує репетиції, як спілкується з акторами.

Звісно, під час створення вистави я вносив пропозиції. Це звичайний процес: щось пропонує режисер, щось – актори. Щось приймається, щось ні, лягає чи не лягає на душу.

З Олександром Форманчуком раніше знімалися в кіно, з Ольгою Голдис (виконавиця ролі Дездемони) працювали як з хореографом, а досвід спільної роботи на сцені був уперше. Також вперше грав з Олександром Яцентюком. Працювалося з ними спокійно, легко. Склався хороший ансамбль, який, на мою думку, непогано відбувся на сцені.

Щодо мого персонажа. Є запропоновані обставини, є виписаний герой Кассіо. Його треба нажити, а потім вже додавати щось своє. Звісно, моє серце й душа втілюватимуть ті запропоновані обставини, які дав Шекспір.

Кожна нова вистава – це робота над роллю. Виходячи з того, як створювалася ця постановка і який короткий термін репетицій, я задоволений. Буду рухатися далі.

Зараз працюю в театрі над “Островом скарбів”, матиму там цікаву роль”.

У публікації використані матеріали сайту Національного академічного драматичного театру ім. Лесі Українки

Концерт легенди

19 травня в Палаці “Україна” відбувся грандіозний гала-концерт Національного ансамблю танцю імені Павла Вірського, присвячений видатному українському хореографу Мирославу Вантуху.

Генеральний директор Національного ансамблю імені Павла Вірського, Герой України Мирослав Вантух святкує подвійний ювілей. Народний артист України відзначає своє 85-річчя та 45 років на посаді керівника одного з найкращих танцювальних колективів країни.

Ювіляра привітали популярні зірки шоу-бізнесу та відомі люди країни. Серед них: Ірина Білик, Павло Зібров, Олександр Пономарьов, Ансамбль ЗСУ, Хор імені Григорія Верьовки, солісти балету Національної опери України, артисти та керівник Національного академічного драматичного театру ім. Івана Франка.

“*Саме ви запалили вогонь у серцях цих людей. Саме ваш вогонь сьогодні гріє нашу душу, змушує радіти за українську культуру, за наше мистецтво. Заходи культурної дипломатії, які ви демонструєте, варті внесення в підручники. Це зразок того, як треба нести українську культуру за кордоном. Сьогодні ви демонструєте лідерство в тому, як варто нести українське мистецтво, українську музику і український танець світові*”, – сказав т. в. о. Міністра культури та інформаційної політики України **Ростислав Карандєєв,** звертаючись до ювіляра.

За матеріалами МКІП

“Артисти намагалися проспівати осанну найважливішій людині на землі, берегині, яка подарувала нам життя”.

Зігріти її любов’ю

Однією з родзинок Національної оперети є різноманітні тематичні концерти, які користуються особливою популярністю серед глядачів. Вже вдруге, цього разу у Всесвітній день вишиванки, тут відбувся особливий музичний проєкт “Мати”, в якому закладено код всеосяжної любові до матері-жінки, матері-берегині, матері-України. У залі були присутні матері українських героїв, які сьогодні боронять нашу землю.

Едуард ОВЧАРЕНКО

– Філософія цього проєкту полягає в тому, що ми з вами занурюємося в потужний пісенний мелос, присвячений Україні, українській матері, який об’єднує всіх нас навколо одного бажання – Перемоги! – наголосив **Богдан Струтинський**, генеральний директор – художній керівник театру. – Мама – найтепліше тепло у світі! Сьогодні мама-Україна потребує нашого тепла. Ми мусимо зігріти її нашою любов’ю, нашою щоденною роботою. Ми мусимо любити, а не зраджувати. І однозначно вірити в нашу Перемогу!

Ще минулого року Богдан Дмитрович розповів, що давно мріяв зробити такий гарний вечір – пісні про українську матір. Але це не просто пісні про маму, це і про матір-Батьківщину, матір-берегиню роду, матір – наше коріння, нашу рідну хату. У нас велике пісенне надбання. І ми завжди можемо у пісні знаходити якісь нові смисли. Сьогодні в Україні слово “мати” звучить насамперед як наша земля.

Він подякував колективу, який відгукується на нові ідеї. Висловив сподівання, що цей проєкт стане одним із брендів театру. Так само як “Вечір мюзиклу”, “Штраус в опереті” та ін. Новий проєкт розвиватиметься і постійно доповнюватиметься.

Ми маємо заглиблюватися в душу шляхом очищення, через емоцію, яка нікого не залишить байдужим. Це молитва українській матері-захисниці, матері, яка, на жаль, втратила на війні свого сина. Матері, яка народжує сьогодні, у період війни, і переживає за долю дитини. А також матері, яка відчує смак перемоги і повернення сина з фронту. Це мати, яка народжує, яку неможливо зрадити. Це мати Україна, наша земля!

Вела концерт та підготувала всі авторські тексти народна артистка України **Валентина Донченко-Бутковська**. За її словами, цього вечора артисти намагалися проспівати осанну найважливішій людині на землі, берегині, яка подарувала нам життя. Недаремно в Україні говорять: Бог не ладен всюди встигнути, маму сотворив. Для акторів щастя, що глядачі цього вечора були з Київською оперетою.

Також з її уст пролунали слова подяки Збройним Силам України, завдяки яким люди мали можливість зібратися на цей концерт. Серед гостей були військові, яких тут часто запрошують на свої концерти і вистави. А материнські серця завмерли в очікуванні дітей з війни. Говорять, що ангелів не існує. Неправда! Просто на землі їх називають Мама...

Розпочали концерт піснею “Ой ходить сон” на музику Б. Лятошинського. Особливо проникливо цього вечора звучали “Пісня про матір” І. Карабиця та Б. Олійника, “Аве Марія” В. Самофалова, “Чорнобривці” В. Верменича та М. Сингаївського, “Росте черешня у мами на городі” А. Горчинського та М. Луківа, “Пісня про матір” І. Карабиця та Б. Олійника, “Пісня про рушник” П. Майбороди та А. Малишка, “Два кольори” О. Білаша та Д. Павличка, “Проводжала мати” І. Шамо та В. Курінського та інші.

Серед прем’єрних номерів було презентовано композицію за текстом Марії Матіос “Мами” у виконанні студентів третього акторського курсу КНУТКіТ імені І. Карпенка-Карого (режисер композиції Станіслав Іванов, майстерня н. а. України Богдана Струтинського), “Пісня про рідний поріг” (музика Л. Дичко) та “Чуєш, мамо” (музика О. Злотника).

Бурхливі оплески вдячна публіка подарувала народним артистам України Олександру Трофимчуку, Сергію Авдєєву та Сергію Павлінову; заслуженим артистам Валерії Туліс, Тамарі Ходаковій, Алевтині Наглі, Володимиру Одринському, Любові Доброноженко, Дмитру Шарабуріну, солістам-вокалістам театру Мар’яні Боднар, Катерині Левицькій, Вікторії Бусел, Олені Галушці, Тамілі Годенюк, Олександру Киреєву, Олексію Кирилову, Максиму Гарі, Віталію Іванову, Дмитру Кифоруку та іншим; а також студентам третього акторського курсу Київського національного університету театру, кіно і телебачення імені Івана Карпенка-Карого, хору та оркестру театру.

Крім цього, варто відзначити участь у підготовці до цього заходу диригента-постановника Сергія Дідка, балетмейстера-постановника Вадима Прокопенка, хормейстера-постановника Максима Ковальчука. Окремі слова подяки диригентам Святославу Литвиненку та Ярославу Близнюку.

А завершили концерт піснею “Україна” на слова і музику Тараса Петриненка, адже Україна – це наша велика Мати.

СЛОВО Просвіти

ТИЖНЕВИК ВСЕУКРАЇНСЬКОГО ТОВАРИСТВА «ПРОСВІТА» імені ТАРАСА ШЕВЧЕНКА

АНОНС

Звернення до наших читачів, передплатників, просвітян

Друзі! Тижневик “Слово Просвіти” – один із небагатьох нині існуючих островів незалежного українського слова в інформаційному морі — за певного “сприяння” нашої влади опинився на межі припинення свого існування. І тільки ми самі, хто любить, шанує і дорожить українським правдивим і об’єктивним словом можемо допомогти “Слову Просвіти”. Будь-яка фінансова підтримка видання – це вагомий внесок в українську справу. Тож подаємо Вам наші банківські реквізити:

АТ КБ "ПРИВАТБАНК" (ЄДРПОУ банку 14360570, код банку 305299) відкрито рахунок: № UA263052990000026004036804116; отримувач: ГО “Всеукраїнське товариство “Просвіта” ім. Тараса Шевченка; код ЄДРПОУ: 00031756.

Призначення платежу заповнюється платником так, щоб надати повну інформацію про платіж.

Засновник: Всеукраїнське товариство “Просвіта” імені Тараса Шевченка
Реєстраційне свідоцтво КВ № 4066 від 02.03.2000 р.

Шеф-редактор
Павло МОВЧАН

Головний редактор
Ігор ЗОЦ

Редколегія
Любов ГОЛОТА (голова)
Павло МОВЧАН
Микола ТИМОШИК
Георгій ФІЛІПЧУК
Микола ГОЛОМША
Юрій ГАНДЗЮК
Галина ДАЦЮК
Євген БУКЕТ

Відповідальний секретар
Ірина ШЕВЧУК

Літературна редакторка
Галина ДАЦЮК

Коректорка
Олена ГЛУШКО

Комп’ютерна верстка
Ірина ШЕВЧУК

Бухгалтерія
279-41-46

Адреса редакції:
вул. Хрещатик, 10-Б, м. Київ, 01001

E-mail: slovo_prosvity@ukr.net
http://slovoprosvity.org
http://prosvitanews.org.ua

Надруковано в ТОВ “Мега-Поліграф”, 04073 м. Київ, вул. Марка Вовчка, 3.

Листування з читачами — тільки на сторінках газети. Відповідальність за достовірність інформації несуть автори.

Редакція залишає за собою право редагування та скорочення текстів. Редакція не завжди поділяє погляди своїх авторів. При використанні наших публікацій посилання на “Слово Просвіти” обов’язкове.

Індекс газети
“Слово Просвіти” — 30617

24020
4 820095 780016